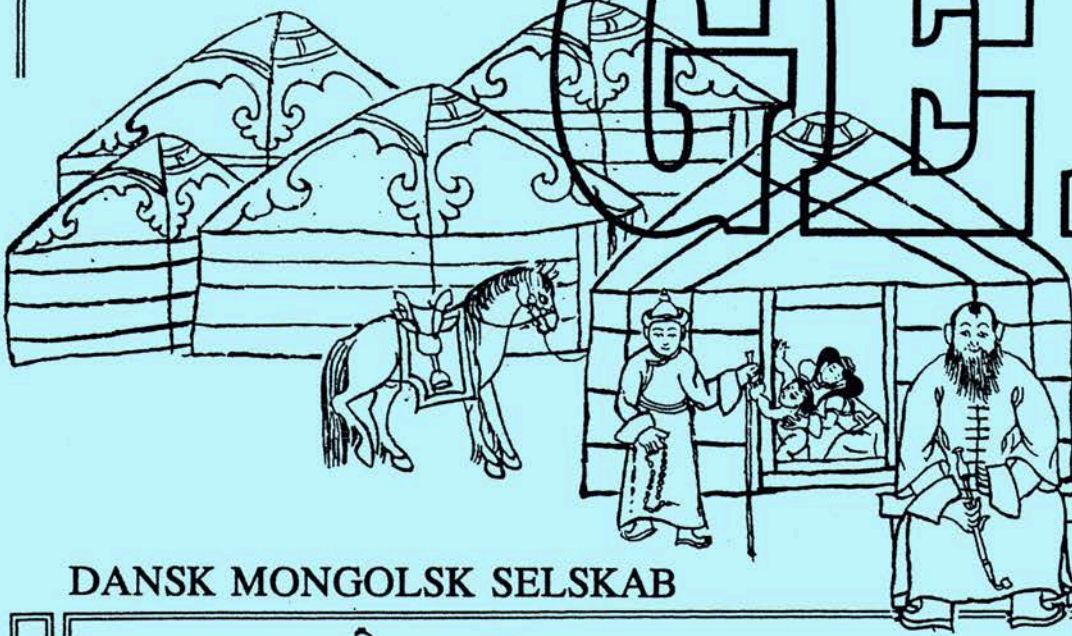

1992

GER

Nr 6

DANSK MONGOLSK SELSKAB

DANSK MONGOLSK SELSKAB

PRAKTISKE OPLYSNINGER FRA DANSK MONGOLSK SELSKAB

Kontingent og GER

Kontingentet for medlemmer fra de nordiske lande er fastsat til 100,00 kroner pr. år. Kontingentet for medlemmer, der bor i udlandet, er 150,00 kroner. Kontingentet følger kalenderåret. Medlemmer, der tilmelder sig senere, for eksempel i årets anden halvår, får tilsendt alle numre af GER, som er udgivet i det pågældende år. Vi prøver ikke at bebyrde os med alt for megen administration. Medlemmerne bliver på den anden side ikke "snydt", når de modtager årets alle numre af bladet. Man kan købe de gamle numre, udgivet i 1990 og 1991. Pris: 20 kroner pr. nr. Kontingent for institutioner, der tilmelder sig Dansk Mongolsk Selskab som medlem, er fastsat til 400,00 kroner pr. kalenderår. De får tilsendt 3 eksemplarer af bladet. De kan også købe gamle numre. Prisen er 30,00 kroner pr. blad. Det kan dog tage lidt tid, hvis vi ikke har de gamle numre liggende på "lager", da de i såfald først skal genoptrykkes.

Selskabets møde nr. 8:

Fredag, 22. januar 1993, den sidste dag i vandabens år vil Anita Garbers fortælle og vise billeder fra sin rejse i 1992.

FORSIDEN

Tegningen er lavet af Lodai, en mongolsk lama fra Ydre Mongoli. Han kom i 1938 til Hohhot i Indre Mongoli, hvor han kom i kontakt med Henning Haslund-Christensen. Det endte med, at Lodai blev ansat for en tid til at forklare indeholde i de folkesange, Haslund var igang med at indspille på plader. Bueskytterne skyder til måls efter en skive, som befinder sig på bagsiden af GER.

Nr. 6 - 3. ÅRGANG - DECEMBER 1992

GER udgives af DANSK MONGOLSK SELSKAB og er selskabets medlemsblad. Ansvarshavende redaktør: Rolf Gilberg. Indlæg uden forfatterangivelse er produceret af redaktionen. GER 7 udkommer foråret 1993.

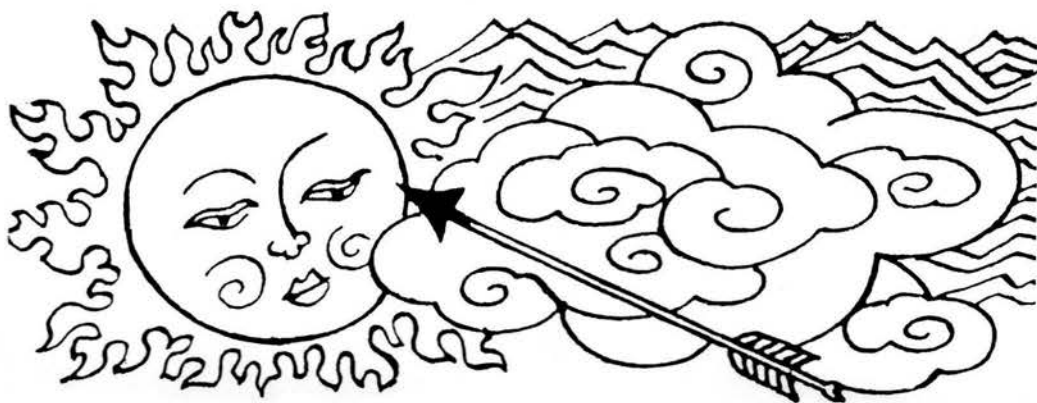
Selskabets sekretær: Bulgan Njama
Fuglebo 2, 2000 Frederiksberg
Telefon : 38 33 21 06 - Postgiro: 7 84 15 82
Medlemskontingent: 100 kroner pr. år.

DANSK MONGOLSK SELSKABs bestyrelse består af:
Formand Rolf Gilberg, Sekretær Bulgan Njama,
Kasserer Leif Petersen, Søren Haslund-Christensen,
Klaus Ferdinand, Jan Koed og Gudrun Lefmann.

DANSK MONGOLSK SELSKABs FORMÅL

- at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområde i Mongoliet, Kina og Rusland.
- at udgive skrifter om mongolerne.
- at være samlingsorgan for personer, der interesser sig for mongoler og deres forhold.
- at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne.
- at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

ISSN Nr: 0905-9504

ET GAMMELT MONGOLSK SAGN OM SOLEN

(Kilde: MONGOLIA 1986(88):32)

Engang for længe siden blev denne verden belyst af 7 sole, som samtidig hang på himlen. Jorden blev voldsomt udtørret og tørken bredte sig ud over steppen. Jorden blev ophedet så meget, at søer og floder fordampede, planter og træer visnede. Mennesker og dyr led under den uudholdelige hede og blev torturede af en smertefuld tørst. Det var utroligt svært at overleve under sådanne vilkår.

Blandt mongolerne levede en meget god bueskytte, som hed Erkhii Mergen. Han var så dygtig en skytte, at han kunne ramme præcis, hvad han ville. Mange mennesker opsøgte ham og forlangte, at han nedskød de mange sole, som hang på himlen og gjorde livet så svært.

Erkhii Mergen var meget stolt af sin dygtighed som skytte og af, at han kunne ramme præcis, hvad han ville med sine pile. Han var en stor og stærk ung fyr med stærke tommelfingre.

(RED: Mongolerne bruger tommelfingeren til at spænde bue med. For ikke at få den slidt helt i stykker, beskyttes tomlen med en jadering).

"Jeg vil skyde de 7 sole ned med hver sin pil og ødelægge dem," sagde han og gav løfte under ed.

"Hvis det ikke lykkes for mig, vil jeg skære mine tommelfingre af og ikke mere være en mand. Jeg vil blive et dyr som aldrig drikker rent vand, æder gammelt hør og lever i et sort hul resten af mine dage."

Erkhii Mergen begyndte så nedskydningen af de 7 sole øst fra. De vandrede på himlen i en række fra øst til vest. Han ramte og ødelagde 6 sole med 6 pile. Da han sigtede og skød den 7. pil mod den 7. sol, fløj en sval på tværs af hans pils kurs. Svalen kom til at skygge for hans udsyn til solen. Erkhii Mergens pil ramte ikke solen, men svalens hale og delte den i 2. Siden den tid har svalen altid haft en tvedelt hale.

Den sidste sol blev nu bange for bueskytten. Den forsvandt for at gemme sig bag bjergene i vest.

Da Erkhii Mergen satte sig på sin brogede hest for at indhente og dræbe den sval, som havde hindret ham i at ramme den sidste sol, sagde hans hest:

"Jeg vil jage fra morgengry til tusmørke for at fange den sval. Hvis det ikke lykkes for mig, kære herre, må du skære alle mine 4 ben af og kaste dem ud i ørkenen. Så vil jeg ikke længere være en hest med sadel. Jeg vil leve i en jordhule."

Erkhii Mergen begyndte at jage svalen på sin brogede hest. Den indhentede næsten svalen, men fuglen drejede af i alle mulige retninger for at undgå den fremstormende hest. Dette stod på fra morgengry til tusmørke uden at hesten indhentede svalen. Erkhii Mergen blev så vred på sin hest. Han huggede dens forben af og kastede dem ud i ørkenen. Hesten omskabte sig til en hestespringmus. Derfor er dette dyrs forben kortere end dets bagben.

Ligeså flyver svalen stadigvæk til og fra rundt om en rytter. Det betyder, at svalen flyver omkring manden for at drille ham: "Du kan ikke fange mig? Du kan ikke fange mig? ..."

Som den ærlige mand Erkhii Mergen var, levede han op til sit løfte og skar sine tommelfingre af. Han var da ikke længere et menneske, men omskabte sig til en murmeldyr, som aldrig drikker rent vand, som æder gammelt hør, og bor i et hul i jorden. Murmeldyret er udstyret med 4 kløer, hvilket hænger sammen med, at Erkhii Mergen skar sine tommelfingre af. Murmeldyret kommer op fra sit hul i morgensolen og i aftensolen. Det betyder, at bueskytten Erkhii Mergen ønsker at glemme, at han blev til et murmeldyr. Han sidder og venter på at få ram på solen, når den stiger op eller går ned.

Folk siger, at når nat følger dag og dag kommer igen, skyldes det, at den sidste sol blev bange for bueskytten Erkhii Mergen og gemte sig bag bjergene.

LYDEN FRA BUESTRENGEN

Af Ts Billig

(Kilde: MONGOLIA 1986 91(4):20-21)

"De mestrer ridekunsten og bueskydning før de kan gå", har italieneren Marco Polo sagt om mongolerne i middelalderen. Det er da rigtigt, at vort land længe har været kendt for sine dygtige bueskytter. Forskellige historiske kilder fortæller, at de skrappeste og dygtigste bueskyttere var meget populære i det gamle Mongoli. De bedste blev udstyret med titler og navne som: "Forbløffende god skarpskytte", "Falk" og andre. Nogle mesterskyttere er blevet udødelige og huskes stadig. "Chinggis stenen", som blev rejst i 1226 som et af de første monumenter med mongolsk skrift på, bærer en indskrift, som fortæller, at bueskytten og krigeren Esunkhe under en *naadam*fest slog ny rekord og sendte sin pil over en afstand af 502 meter.

Men hvad bestod bueskydningskonkurrencerne af i gamle dage hos mongolerne?

I FULD GALOP

I middelalderens Mongoli var den mest populære sport at skyde mod læderskiver fra hesteryg i fuld galop. At kunne skyde pile fra hest i bevægelse er vigtigt både ved jagt og i krig. 3 pæle, hver 160-170 cm høje blev anbragt på en flad græsmark 10-15 meter fra hinanden. Læderskiven, 30 cm i diameter, blev sat fast på toppen af hver pæl. Bueskytter skød fra hesteryg i fuld galop med særlige pile med 4 fjer i bagenden og en

stump spids. Skytten holdt buen i sin venstre hånd i højde med sin nyre. Han skulle ride hurtigt forbi pælene og opnår 3 point ved at ramme hver skive. Hver rytter havde mulighed for at skyde 12 pile på 4 ture. Hvis han ramte målet 11-12 gange, fik han titlen: Mergen - god skarpskytte. En skytte, som ramte 9-10 ud af 12 mulige blev tildelt ærespræmie. Disse sportsbegivenheder blev ledsaget af gamle ritualer. Dommerne fulgte konkurrencen og trommede på en særlig tromme, når der blev ramt plet.

Det er vel unødvendigt at påpege hvad deltagerne i denne sport skulle have af kvaliteter. Man skulle ikke blot have et godt syn, styrke, adræthed og god koordinering af sine bevægelser, men også være dygtig rytter.

DEN MONGOLSKE BUE

Den mongolske bue er sammensat af træ og sener med stor elasticitet. Når den ikke er spændt, vil de 2 ender bøje sig i modsat retning. Der skal derfor mange kræfter til at sætte strengen på en mongolsk bue. Og der skal en stærk arm til at spænde selve buen. For ikke at slide sine finger i stykker, bærer bueskytten en jadering på tommelfingeren. Den bruges som støtte for buestrengen, når den trækkes bagud til skud.

Mongolerne har nogle særlige fløjtepile, som ikke har skarpe jernspidser, men et træhoved med huller i. Når disse pile sendes af sted, vil de hyle på grund af

at luften presses gennem hullerne. På den måde kan man sende signaler til hinanden.

OVERRASKE FJENDEN

Den såkaldte leg "skyd mod fjenden" var særlig populær i det gamle Mongoli. Et fåre- eller koskind blev spændt ud på en pæl. Hver konkurrencedeltager skød 20 pile mod målet fra en afstand af 40 skridt. Det var ikke kun den dygtigste skarpskytte, som vandt i denne konkurrence, men også den deltager som hurtigst sendte sine pile mod målet og ramte det.

Der var også en styrkeprøve som blev kaldt "Skyd mod den skjulte fjende". Flere fåreskind blev spændt ud på en firkantet træramme. En figur af et menneske blev tegnet på skindet. Det blev så anbragt et skjult sted - bag en bakke eller i en kløft. Bueskytterne skulle ikke kun finde målet, men også ramme det med 20 pile på en afstand af mindst 40 skridt. En streng dommer overvågede, at alt gik korrekt til, og at alle regler blev fulgt.

Alle bueskydningskonkurrencer blev ledsaget af særlige ritualer, som var udformet under indflydelse af troen på det såkaldte månehoroskop med dets dyre symboler. For eksempel blev det forventet af en mand, der var født i tigerens år, at han stillede op i en bueskydningskonkurrence, fordi tigreren er symbol på præcision og styrke. Det blev forventet, at mennesker født i rottens år skulle trække pile ud af skydeskiven, fordi de blev opfattet som dygtige, behændige og ihærdige.

Skytternes resultater blev noteret på et bræt af en dommer født i abens år, fordi denne blev opfattet som intelligent og god iagttager. En mand født i dragens år, blev betragtet som veltalen. Det var derfor ham, som skulle oplæse et lyrisk digt, som priser den bedste skarpskytte.

[Red: Andet sted i GER vil der være en årstalliste over dyreårene].

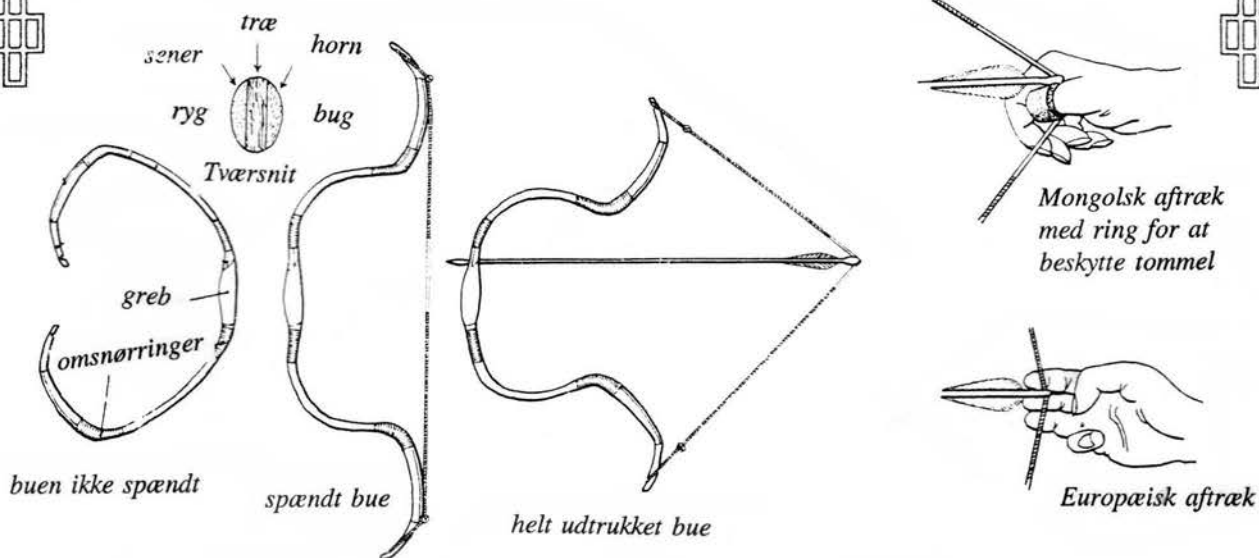
ODE TIL DEN SMIDIGE BUE OG DEN HURTIGE PIL

Gode buer og pile blev respekteret meget i det gamle Mongoli. Det blev betragtet som en kunstart at fremstille dem. Kunstneren skulle have kendskab til mange hemmeligheder og et indgående kendskab til træsorter og deres kvaliteter, samt være kreativ, for buen blev udsmykket med indviklede mongolske mønstre.

Den store respekt med hvilken man i det gamle Mongoli omgik kvalitetsbuer og -pile med, kan ses fra de gamle sagn og fortællinger, som mundtlig er gået fra generation til generation. Disse oder kaldes 'magtal'. De blev fortalt langsomt med en syngende stemme, en slags ceremonielt recitation. *Magtal*-digtene lovsang steppens rapfodede ganger, den bølgende mongolske steppe, og de modige krigere. Der er også en del af disse folkeviser, som priser den smidige bue og den rappe pil.

På næste side gives et eksempel:

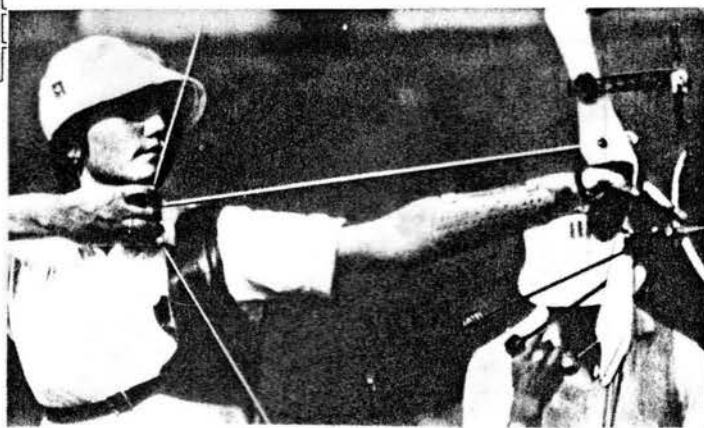

Den centralasiatiske bue er sammensat af træ, horn og sener. Den er god til at modstå stærk hede og stor kulde, men ikke et fugtigt og klamt klima. Derfor er den ikke blevet populær i Vesteuropa. Tegningen viser, at den sammensatte bue kan trækkes længere ud, end en bue lavet af en enkelt stav. På grund af dens sammensatte natur har den mongolske bue et mere ensartet af-

træk. Den har derfor større kraft i forhold til vægt end en engelsk langbue. Man kan spænde sin bue mere præcist med det såkaldte mongolske aftræk, der består i at strengen holdes af tommelfingeren, som låses med de første 2 fingre. I et europæisk træk bruger man de 2 første fingre et både at spænde strengen og holde pilen (se tegning).

Lige pilestave blev skåret af i den tætteste skov, 2 cubit (90 cm - 110 cm) lange, ikke længere, ikke kortere. Dygtigt blev de afbarket og hurtigt formet. De blev salvet "hurtige hvide pile". Fra halen af den mægtige grif, som kredser rundt i den blå himmel og som larmende fløj ned på jorden, plukkede håndværkeren de bedste dobbelte fjer og trimmer dem helt lige for at sætte dem fast på pilene. Med lim lavet fra en guldfisks knogler, netop den fisk som krydsede Ganges Floden, og som piskede vandet op i en mægtig bølge med sine finner, og som blev fanget af en dygtig indisk fisker. En nepalesisk smed støbte pilehovedet fra det stærkeste stål og udsmykkede det med ciseleringer og graveringer. En smidig bue blev fremstillet af lange horn. Buestrengen blev lavet af huden fra en 3 årig tyr. Denne bue var præcis og en troværdig ven for en stærk mand. Den var sikker i kamp og bragte bytte med hjem. En stærk mand vil håndtere den strålende. Han kan spænde den, og med sin krop bøjet kan han med præcision sigte og ramme fjenden. Stor ære til den smidige bue og til de hurtige hvide pile.

TRADITIONEL NØJAGTIGHED

De rige traditioner indenfor den nationale bueskydning er ikke glemt i nutidens Mongoli. Med rødder i de gamle traditioner, klarer mongolske bueskytter sig med stor succes i internationale sammenhænge. Det gælder ikke kun mænd, men også kvinder. For eksempel blev den 25-årige D. Demberel fra Ulaanbaatar verdensmester i 1985.

I de årlige *naadam*festligheder indgår stadig de nationale bueskydningskonkurrencer. Mange ritualer er dog forsvundet, fordi de blev opfattet som feudale og religiøse, men konkurrencerne har beholdt deres levende nationale karakter.

Det begynder med en galaceremoni, hvor bueskydningskonkurrencens dommere modtages. Derefter bliver deltagerne, der skal skyde omkap, introduceret til publikum. Først herefter begynder den egentlige konkurrence.

I pagt med gammel tradition er både dommere og deltagere klædt i dell. Dommerne bærer en høj mongolsk hat broderet med traditionelle mønstre. Bueskytten bærer en særlig læderfingertut til at beskytte tommel- og pegefinger på højre hånd, mens den venstre er omviklet med et tyndt læderbælte næsten helt op til albuen, således at *dell*'ens ærme ikke kommer i vejen for at skyde.

Ved *naadam* bliver bueskytter inddelt i hold og i individuelle kategorier. Der er som regel 3-4 hold. På hvert hold er der 12 deltagere, som hver har ret til at skyde 4 pile mod målet. Ved dommerens signal stiller en bueskytte sig ved et særligt mærke, som ligger 75-80 meter fra målet, og begynder at sende sine pile af sted.

Målet består af en række læderskiver. Hvis holdet rammer målet med mere end 33 pile, får det ret til at deltage i anden runde, hvor man skyder mod læderbolde, som er stillet oven på hinanden. Det hold, som har flest point efter 2 runder, har vundet. Når en bueskytte rammer plet, hædrer man ham med en særlig sang. Vinderen vælges efter hvor mange plet, der rammes.

Både unge og gamle deltager på lige fod i bueskydning. Tusinder og tusinder af fans møder op for at følge konkurrencerne. Gode skud ledsages af vilde råb og hurtige klapsalver fra publikum. Nu, som gennem mange århundreder, elsker mongolerne at høre den hvinende lyd fra buestrengen. ©

Top tv: Verdensmesteren i 1985 D. Demberel.
Top th: J. Samdan har ofte vundet bueskydningskonkurrencen ved den årlige *Naadam*fest Ydre Mongoli.
Nederst: Stærk mand i Indre Mongoli spender 4 buer på éngang.

STALINISMENS TORTUR & UDRENSNING

af historikeren Dorjamjilin Tod

(Kilde: The Mongol Messenger, 22. sept. 1992, 38(64):2)

I dag, mens verden gennemgår store demokratiske forandringer, står de såkaldte socialistiske lande, Mongoliet indbefattet, overfor den vældige opgave at skulle fremlægge den sande natur om oprørende grusomheder begået på forskellige tidspunkter i landenes historie.

Mongoliet var det andet land efter Sovjetunionen, som blev en socialistisk stat med et kommunistisk system, men var et af de første til at lide under Komintern og stalinismens jernnæve-politik. Mongoliet blev deres forsøgsområde, hvor de afprøvede deres grusomheder.

I 1921 befriede Den Nationale Demokratiske Revolution Mongoliet fra fremmede magters angreb, og de mongolske revolutionæres oprigtige ønske om at lede landet ad en særlig vej til udvikling stødte imod Komintern og stalinismens anti-mongolske politik. Det gav anledning til et rædselsfelttog mod de mongolske ledere af folkets parti og staten.

De første ofre blev premierminister D. Bodo, formand for MPRP's centralkomite (Den Mongolske Folkerepubliks Revolutionæreparti), den øverste militære leder S. Danzan og mange andre patrioter, som blev forfulgt i 1921 og i 1924.

Med hjælp fra det revolutionære partis venstrefløj blev et felttog sat i gang mellem masserne i 1931-1932 for at ødelægge gejstligheden og adelen, som social klasse. 1240 mennesker blev dømt for politisk kriminalitet, mellem dem var fremtrædende diplomater, militærfolk, adelsmænd og intellektuelle.

Den sidste gruppe omfattede også Buryat-mongoler - (som var flygtet fra egnen omkring Baikal Søen i Sydsibirien i Sovjetunionen) - som ydede meget til udviklingen af det nye Mongolis regeringsstruktur, uddannelse

og kultur. De blev sendt tilbage til Sovjetunionen, hvor deres skæbne blev afgjort.

I 1930-1934 flygtede flere end 20.000 mennesker fra 6.000 familier fra Mongoliet, da de basale menneskerettigheder blev skamløst undertrykt. Folk begyndte at miste troen på statens og partiets sande hensigter. På trods af landets særlige forhold hastede staten og partiet med at indføre det socialistiske system i Mongoliet. Tusinder af uskyldige mennesker mistede livet under bevæbnede opstande i provinserne Hövsgöl Aimag, Zavhan Aimag, Arhangai Aimag og Övörhangai Aimag i 1932.

I denne vanskelige og kritiske periode i Mongoliets historie fordømte en gruppe statsledere og partifolk under Gendens ledelse ved MPRP's 3. plenarmøde voldsomt det revolutionærepartis venstrefløjs fejlagtige politik og aktioner. Man ønskede venstrefløjen fjernet fra magten og kundgjorde Den Ny Delings Politik. Forslaget fik stor offentlig støtte og det første skridt var taget til at give nyt liv til den kriseramte økonomi.

På dette tidspunkt var Det Hemmelige Polit i Sovjetunionen og deres agenter hjernen bag den såkaldte Lhumbe-sag, hvor 317 forviste Buryat-mongoler blev anklaget, og 57 af dem blev henrettet. Sekretæren for MPRP's centralkomite og formand for Mongoliets fagforenings centralbestyrelse J. Lhumbe og den tidligere premierminister Fs. Zigiidav og andre partifolk og statsledere blev beskyldt for at være medskyldige. J. Lhumbe blev overdraget til NKUD for at blive forhørt.

Den såkaldte Lhumbe-sag var fra start til slutning planlagt for at forhindre de revolutionære i at samle mongolerne til en front og til at så utilfredshed mellem dem.

De 251 personer, som blev anklaget på falsk grundlag for at være medskyldige, var Buryat-mongoler, som var flyttet til Mongoliet for at bo der. 126 af dem blev overgivet til Sovjetunionen, og mere end 700 Buryat familier blev udvist fra Mongoliet. De blev anklaget for at forråde "Oktober Revolutionen".

Det gik for sent op for premierminister P. Genden og D. Namsrai, leder af kontoret for landets sikkerhed, hvad formålet med Stalins afskyelige politik var. De blev begge fjernet fra deres stillinger i 1936 for ikke at følge Stalins politik op. P. Genden blev sendt i eksil til Sovjetunionen. Kontoret for landets sikkerhed blev udvidet til et ministerium i februar 1936 og Choibolsan blev dets leder. Det blev begyndelsen til den såkaldte Genden-Demid sammensværgelse.

Udrensningerne i Mongoliet begyndte for alvor i midten af 1937 efter de første retssager om forræderi som dem i 1934, da Lhumbe blev dømt, retssagen i 1935 om de påståede sabotører i det nyetablerede industrielle kompleks, og sagen mod grupperne af ledende lamaer i april 1936 og januar 1937. Efter henrettelsen af Genden og Demids død sommeren 1937 blev 2 større skueprocesser gennemført i oktober. Her blev Mongoliets ledende lamaer og hærens ledelse dømt for anklager om forræderi. Det var i denne forbindelse, at Genden-Demid kliken, som ikke tidligere var kendt, for første gang blev afsløret personligt kompromitterende og i de mindste detaljer af Choibolsan.

Det var ham, der aflagde rapport til Centralkomiteen om Overkommandoens skændige forræderi, et forræderi de ganske vist var blevet lokket i lige fra begyndelsen. I 1940 var 35.000 mennesker udrenset og 20.000 henrettet.

De blodige udrensninger blev udført af Ministeriet for Indre Anliggender, og MPRP var drivkraften i den "Særlige Kommission", der beseglede tusinder af uskyldige menneskers skæbne. Nye undersøgelser viser, at Genden-Demid-sammensværgelsen var rettet mod mongolerne og havde til hensigt at skræmme dem til at indordne sig eller i yderste konsekvens, at udrydde dem. Tusinder af mennesker blev dømt, heriblandt 17.000 lamaer. Der var tale om en massiv terrorkampagne med det formål at ødelægge buddhismen, der samlede mongolerne åndeligt.

Heller ikke Tanna-Tuva blev skånet i Altai-området. Tusindvis af tuvanesere under ledelse af premierminister Jurmed Dash, der stod for samlingen af Mongoliet, blev forfulgt.

Den hovedansvarlige for disse forbrydelser var Stalin og det forhadte terrorregime, han havde skabt. ☺

ER MONGOLERNE VED AT FORSVINDE?

Den 25. september 1992 kunne man læse i avisen, "Mongolian Youth", om bekymringen for Mongoliets befolknings fremtid. Der er jo ikke så mange mongoler i det store land. Avisen efterlyste en politik fra central hold for en befolkningsforøgelse. Men hvem skal være ansvarlig for udarbejdelsen af en sådan befolkningspolitik? Præsidenten? Statsministeren? Parlamentet? Eller kvindeorganisationerne?

Statistik viser, at antallet af fødte børn i maj 1991 lå 2.000 under tilsvarende tal fra maj 1990. I april 1992 blev 6.055 børn født, men der blev født 855 færre børn i maj 1992. Ud over bekymringen for selve fødselstallet er der også grund til at være opmærksom på, at halvdelen af de nyfødte i perioden 1979-1989 døde, inden de var blevet et år gammel.

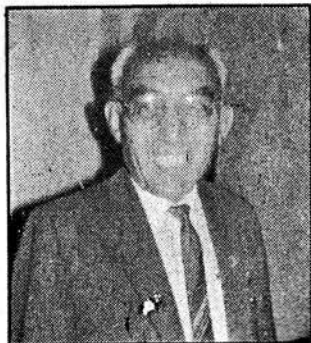
Den lave levestandard, den lave indkomst og den kroniske mangel på varer i butikkerne får folk til at tænke sig om en ekstra gang, inden de får for mange børn. Børnedødeligheden er stigende, fordi der ikke er medicin nok. Mange af de kvinder, som er deprimeret over deres elendige liv, slår sig på druk, hvilket også har indflydelse på børnedødeligheden. På grund af dårlig ernæring er mange mødre ikke i stand til at føde sunde børn.

Landet er fattigt og de økonomiske muligheder bliver stadig værre, men man har brug for mentale og fysiske raske og stærke yngre generationer for at overvinde disse problemer. Men staten og regeringen slæber med fødderne i denne vigtige sag, som har så stor betydning for nationens fremtid. ☺

Red: Man fornemmer tydeligt alvoren i dette indslag, hvor meningene nok er strammet lidt voldsomt op for at vinde gehør. At fødselstallet svinger fra måned til måned er ganske normalt. Alle har jo ikke lyst og mulighed i samme grad til at få børn regelmæssigt. Det er mere bekymrende med den store børnedødelighed. Men for man sætter massivt ind fra medicinsk side, bør man først undersøge, hvad der egentlig er årsagerne til den. ☺

HVEM ER HVEM I MONGOLIET

(Kilde: The Mongol Messenger, aug.-nov. 1992)

Puntsagiin JASRAI, Statsminister
født 1933 i Bugat somon, Gobi Altai aimag.

Chultemiin ULAAN, Minister for Mongoliet og formand
for det nationale udviklingsråd under statsministeren,
født 1954 i Baruun Urt, Suhbaatar aimag.

Jambyn GOMBOJAV, næstformand for stortinget
(Deputy chairman of the State Ih Hural),
født 1941 i Asgat somon, Suhbaatar aimag.

Namsraijavyn LUVSANJAV, Justitsminister,
født 1954 i Ulaanbaatar.

Choijilsurengiin PUREVDORJ, Vicestatsminister
(Deputy Prime Minister),
født 1948 i Mörön somon, Arhangai aimag.

Dalrain DAVAASAMBU, Minister for Finans,
født 1951 i Santmargats Soum, Zavhan Aimag.

Nambaryn ENHBAYAR, Kulturminister
født 1958 i Ulaanbaatar.

Nadmidyn ÖLZIIHUTAG, Ministert for Videnskab og
Uddannelse,
født 1938 i Erdenedalai *Somon*, Dundgov *Aimag*.

Tsevegmidin TSOGT, Minister for Handel og Industri,
født 1958 i Ulaanbaatar.

Erdeniin GOMBOJAV, Minister for Demografi og Ar-
bejde, født 1950 i Tsetserleg *somon*, Hövsgöl *aimag*.

Tserendashiin DAMIRAN, Minister for Byggeri og By-
planlægning, født 1948 i Chandman *somon*, Howd *ai-
mag*.

Razdakyn SANDALHAN, Minister for Veje, Transport
og Kommunikation, født 1943 i Tsengel *somon*, Bayan
ölgii *aimag*.

BESØG FRA MONGOLIET

Referat fra medlemsmøde nr 8, 16. oktober 1992

Kontakten mellem Danmark og Mongoliet bliver bedre og bedre eftersom demokratiseringsprocessen skrider frem. Delegation fra det mongolske parlamentssekretariat består af *Jargalantyn Elbegsaihan* (viceleder/afdelingsleder), *Dashdorjiin Ganbold* (juridisk rådgiver) og *Purevdorjiin Tumurbaatar* (rådgiver i udenrigsrelationer). Vore 3 gæster er kommet til Danmark via DANIDA for at lære om det danske folkets administration. De har været i Danmark i 14 dage og haft rig lejlighed til at besøge forskellige afdelinger af folketingsadministration og forskellige politiske udvalg. Mongolerne er interesseret i at samarbejde med Danmark, ikke kun på det administrative område, men også blandt almindelige mennesker. Videre fortalte vore gæster:

Mongoliet har fået flerpartisystem. Før valget i juli 1992 bestod parlamentet af et storting og et lille kammer. Den lille *hural* havde 53 medlemmer, bestående af 6 partier, hvoraf omkring 70% er medlemmer fra Det Revolutionære Parti. De sidste 30% var oppositionspartier. - Efter den nye grundlov er der nu kun et kammer, Ich Hural (Storting), med 76 pladser. Det ligner lidt det danske folketing. Den øverste myndighed er præsidenten. Partiernes mandatstørrelse spiller afgørende rolle for regeringsdannelsen. Det parti, der får flest stemmer i huralen, kommer til at danne regering.

Oppositionen er ret stærk og har haft indflydelse på en række nye love. I begyndelsen af 1992 blev der vedtaget en ny grundlov. Det er et af de mere positive tiltag i Mongoliets nyere historie, at man har fået vedtaget en ny grundlov. Man måtte grundigt studere en lang række landes grundlove i hele verden, for at kunne få gode ideer til at skabe en for Mongoliet. Den nye grundlov åbner frihed for individet og for en videreudvikling af demokratiseringen af parlamentet. Grundloven indeholder yderligere de almindelige internationale menneskerettigheder. Mongolerne har ret til privat ejendom, ret til ytringsfrihed, ret til religiøs tro, ret til at bestemme hvor man vil bo, ret til at gå i skole og til at studere, for blot at nævne nogle ting. Regeringen har selvfølgelig ansvar for at overholde grundlovens bestemmelser.

Domstolssystemet er også ændret med den nye grundlov. Dommerne skal arbejde uafhængigt og selvstændigt. Befolkningen har ret til at vælge regering, den store *hural*, som skal tjene befolkningen.

I juli deltog 13 politiske partier i valget. Omkring 95% stemte ved valget. 70 af de 76 pladser gik til Det Revolutionære Parti. De resterende 6 pladser fordeltes således: 1 plads til en privat uafhængig. 1 plads til Det Socialdemokratiske Parti. 1 plads til Det Mongolske Demokratiske Parti. 2 pladser til et samarbejde mellem De Mongolske Liberale og Konservative Partier. Det Revolutionære Parti sidder på 90% af pladserne, derfor har dette parti dannet regering. Der er udnævnt 18 ministre: 1 statsminister, 2 vicestatsministre og 15 andre ministre.

Regeringens nye program blev udarbejdet lige før gæsterne tog hjemmefra. Det går blandt andet ud på:

- 1) Regeringen vil fortsætte med at udvikle landet på et markedsøkonomisk grundlag.
- 2) udvikling af den private ejendomsret.
- 3) støtte udenlandsk kapitalinvestering i Mongoliet.
- 4) fleksibel skatteordninger.
- 5) støtte små firmaer, særligt inden for landbrugssektoren.
- 6) bekæmpe inflationen. Inflationen i Mongoliet ligger nu på 250%.
- 7) på længere sigt skal den mongolske valuta, tugrek, være konvertibel internationalt.

Der kom et par spørgsmål fra de fremmødte medlemmer:

Hvorfor stemte så mange på det gamle parti?

Revolutionspartiet er 70 år og har større erfaring end de nye partier. Det er større og har en bredere basis i samfundet med medlemmer både blandt hyrder, arbejdere og intellektuelle. Partiet har kunnet planlægge en valgkampagne bedre end de nye partier. Det havde også større økonomiske muligheder. Alt dette påvirker valgresultatet.

Der er en svaghed i valgloven, som fremmer store partier på bekostning af de små partier. Oppositionen er ny og uden erfaring. Der er mange nye ting at tage stilling til. Der blev også begået fejl under valgkampagnen.

Har de 12 andre partier basis ude i landet eller kun i Ulaanbaatar?

De havde muligheder i hele landet, men koncentreret deres indsats i de store byer. Ifølge loven har de ret til at være politisk aktive overalt i Mongoliet. De nye partier manglede erfaringer i at samarbejde med folk uden for Ulaanbaatar, og tiden var knap.

Valgperiodens længde?

4-års perioder, men der kan godt blive valg, inden der er gået 4 år. Præsidenten vælges for 4 år.

Fører det største parti nu modsat politik end for nogle få år siden?

Det Revolutionære Parti kalder sig ikke kommunist. Indenfor de sidste 2 år har partiet ændret sit program 2-3 gange. Det er i dag mere et midterparti, hvis hovedidé er, at man ikke skal ændre et samfund ved en revolution. Partiet ligner i dag lidt det danske socialdemokrati. Ændringerne hænger sammen med påvirkninger udefra. Når kommunistpartiet i USSR (Sovjetunionen) ikke er mere, skal det vel heller ikke bestå i Mongoliet. Ideer fra de små partier har også påvirket det store parti.

Hvad med kineserne?

Mongoliet ligger mellem 2 store magter. Hvis der sker noget i et af dem, vil det påvirke Mongoliet. Her på det sidste har vi mistet indflydelse fra Rusland, men der kommer mere fra Kina end tidligere. Efter at Mongoliet (det vil sige efter 1990) er blevet sig selv, har man lagt en mere præcis og klog politik i forhold til sine 2 store naboer. I hverdagen kan vi mærke en større indflydelse fra Kina. For at få balance søger Mongoliet kontakt med andre lande end de 2 store naboer. Derfor

er man meget glad for samarbejdet med Danmark og med andre lande i den vestlige verden.

Har I forbindelse med Dalai Lama?

Dalai Lama har besøgt Mongoliet 2 gange. En gang under det kommunistiske styre og en gang i 1991. Vi skal være meget forsigtige i forhold til Tibet. Vi må respektere supermagten.

Er der planer om at gå i samarbejde med Tibet?

Man skal være forsigtig med forholdet til Tibet og Kina. Man er meget følsom i Mongoliet over for ændringer, som sker i Rusland og Kina. Mongoliet er straks på vagt.

Tiltrækker man japansk kapital?

Mongoliet er ikke så forsigtig i forholdet til Japan. Der er teknologi, som mongolerne kan bruge. Samarbejdet udvikler sig på grundlag af ligeret. Som et lille land skal man ikke altid være forsigtig, så når man ingen steder. Lov om udenlandsk investering fra begyndelsen af 1980'erne er forældet nu. Ny lov er under tilblivelse. Man kan lære meget af at se andre landes love, og lade sig inspirere.

Hvordan med forsyninger til den kommende vinter?

Stort problem. For 2 år siden var det svært, men nu bliver det mere svært. Man mangler energi, transportmuligheder og fødevarer. Markedsøkonomien udvikler sig, men ikke nok til at dække behovene fra forbrugerne. Man skal ikke kun vente på hjælp, man må også gøre noget selv. Private begynder at fremstille mange varer selv.

Man vil indføre den gamle mongolske skrift. Tilpasser man skriftsproget til talesproget eller indfører man det traditionelle mongolske skriftsprog, og er det det samme, som bruges i Indre Mongoli?

Det er ikke det samme skriftsprog som blev anvendt under Chinggis Khan, dog er formen bekendt fra den tid. Det "nye" skriftsprog blev til i 1600-tallet på foranledning af Pakva Lama. På den tid blev der også opfundet et helt andet skriftsprog, men det slog ikke igennem. Men det gamle blev forbedret. Det er det samme som bruges i Indre Mongoli. Talesproget er anderledes end skriftsproget. Det er vigtigt at bevare det gamle skriftsprog for at beholde de kulturelle rødder med kalmykker, buryater og andre mongolgrupper, som ikke kan tale sammen, men som har fælles skriftsprog. Men det er en vanskelig proces at ændre et skriftsprog.

Efter 1921 var det umuligt at lave skrivemaskiner eller trykkeri til det mongolske skriftsprog. Dette problem

blev løst med indførelsen af det kyrilliske skriftsprog i 1940'erne. Man har nu bestemt at genindføre det gamle mongolske skriftsprog fra 1994. Over en periode må man selvfølgelig både bruge det kyrilliske og det mongolske. Der er store økonomiske problemer med at skifte skrift. Der vil være store problemer med undervisningen, fordi der mangler lærere, der kan det gamle skriftsprog. Det er ikke kun skolebørnene, der skal lære. Det er også folk i alderen 20-45 år, som må på skolebænken og lære at læse og skrive det gamle mongolske skriftsprog. Arbejdspladser organiserer kursus for voksne.

Der er ingen analfabetisme i Mongoliet. Der er 8 års obligatorisk skolegang. Men hyrder tager børn ud af skolen, for at de kan hjælpe med at passe dyrene. Så om der er 100%, der kan læse og skrive efter en europæisk statistikstandard, er lidt usikkert.

Vil russisk forsat være første fremmedsprog?

Russisk skal ikke absolut være første fremmedsprog. Man kan i princippet selv vælge i dag. Dog er man begrænset af hvilke lærere, der kan hvilke sprog. De fleste lærere kan russisk, så mange vil nok endnu lære det. Lærerne skal jo også lære nye sprog, før de kan undervise.

En avisartikel mener, at befolkningsforøgelsen er faldende. Er der noget om det?

Det faldende befolkningstal hænger sammen med den dårlige økonomi, dårlige sygehusstandard og manglen på medicin og udstyr. Desuden påvirker fødevarer-mangel og den voksende arbejdsløshed psykisk på menneskenes fysiske tilstand. Kvalitet af lægehjælp er faldende, derfor stor børnedødelighed. I landdistrikterne føder mange kvinder i hjemmet på grund af benzinmangel. Interessen for at få flere børn i en økonomisk svag tid er faldende. Løsningen på problemet må ske ved at forbedre de økonomiske vilkår for befolkningen. Man vil forsøge at forbedre de medicinske forhold. Familielægen vil blive indført. Familier med småbørn vil få tildelt ekstra fødevarer. Børn under 2 år skal have gratis medicin. Der er også bevægelser i gang i Mongoliet, for at mødre skal amme deres børn i længere tid.

Hvornår får Mongoliet ny dansk ambassade?

Mongoliets ambassade, som tager sig af Danmark, ligger i London. Den vil snart blive overført til Brussel. På samme måde som den danske ambassade, der tager sig af Mongoliet, er flyttet fra Moskva til Beijing. På grund af økonomiske problemer kan man ikke åbne ambassader alle steder, hvor der er interesse. ©

丹中友协

NABOFORENINGER

VENSKABSFORBUNDET DANMARK-KINA

Venskabsforbundet Danmark-Kina (VDK) blev stiftet i 1952. Foreningens formål er at styrke venskabet mellem det danske og det kinesiske folk ved at give alsidig oplysning om forholdene i Kina. VDK er politisk og økonomisk uafhængig.

Foreningen er landsdækkende med én lokalafdeling i København og én i Århus. Der er tilsammen godt 400 medlemmer.

VDK udgiver bladet DANMARK-KINA 4 gange om året, og arrangerer grupperejser til Kina. Hver lokalafdeling arrangerer mellem 6 og 8 årlige møder med foredrag om Kina. VDK driver desuden 2 butikker: 'Kinabutikken' Griffenfeldsgade 10, 2200 København N (Telf: 31 35 88 11) og 'Kinabutikken', Bruunsgade 46, 8000 Århus C (Telf: 86 19 00 91). I butikkerne forhandles der kinesiske varer, plakater, musik, kinesiske bøger på kinesisk og på engelsk, tidsskrifter, ordbøger, sprogkurser og rejsemateriale. VDK formidler desuden abonnementer på kinesiske tidsskrifter.

Kontakt til VDK kan ske til Kinabutikkerne, eller til landsformanden Kjeld A. Larsen, Svend Gøngesvej 18, 2700 Brønshøj. ©

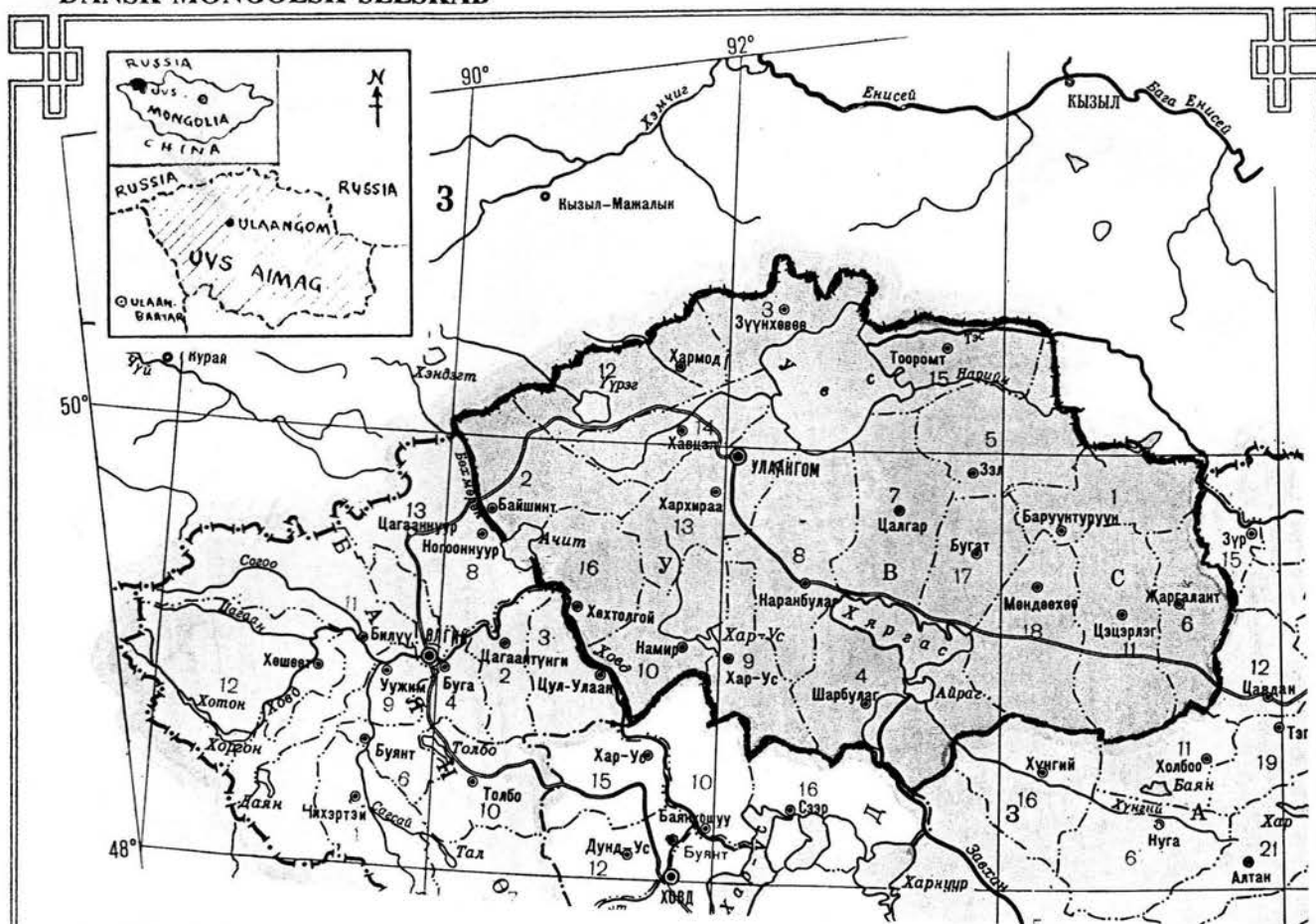
ÉT-BARNNS KVINDERS HVERDAG I PEKING

Foredrag ved Cecilia Milwertz

På baggrund af interviews med 30 kvinder i Peking foråret 1992 fortæller Cecilia Milwertz ved Center for Øst- og Sydøstasien om befolkningspolitik og mødres hverdagsliv.

Onsdag d. 2. dec. kl. 19.30

Medborgerhuset, Blågårds Plads 3, Salen
Entré: medlemmer 10 kr., andre 20 kr.

UVS AIMAG

af Ts. Batzorig

(Kilde: The Mongol Messenger

22. sept. 1992, 38(64):4)

[Red: Mongoliet er inddelt i 18 provinser, som kaldes Aimag. Ø udtales ikke som Ø, men som langt O].

UVS AIMAG ligger i det nordvestlige Mongoliet, hvor Altai, Turgen og Hangai bjergene mødes med Han Hökii bjergene, hvis toppe har evig sne. Dette område strækker sig over 69.586 km² og ligger 1.336 km øst for Ulaanbaatar. Uvs Aimag deler grænse med Tuva Republikken i den sibiriske del af Rusland. Uvs Aimag ligger mellem 3 andre mongolske provinser: Zavhan Aimag mod øst, Hovd Aimag mod syd, og Bayan Ölgii Aimag mod vest.

Uvs Aimag har fastlandsklima. Gennemsnitstemperaturen svinger fra sommer til vinter mellem +30°C og ÷42°C, nogle gange endda helt ned til ÷50°C.

Etnisk er Uvs Aimag meget blandet. Af de 90.100 indbyggere er 40.1% Dörvöd-mongoler, 35.4% Bayad-mongoler, 16.3% Khalkha-mongoler, 6% Hoton-folk, og resten er folk som Kazaker, Torgut-mongoler, Urianhai-mongoler og Uzbeker. Dörvöd'erne og Bayad'erne, som udgør størstedelen af befolkningen, er nogle af de ældste stammer, som har boet i Mongoliet længe før Chinggis

Khan grundlagde det mongolske storrige. Disse folk er også omtalt i den berømte bog om "Mongolernes hemmelige historie".

Dörvöd'erne og Bayad'erne har en særpræget tradition og kultur. Deres historie er fyldt med mange dramatiske hændelser. I 1600-tallet på den tid efter 1644, hvor Manchuerne koloniserede mongolerne og fik magten over dem og hele Kina, rejste forfædrene fra Dörvöd, Bayad og Torgut sig til kamp under ledelse af Galdan Boshigt mod de fremmede kolonisatorer. Khalkha-prinserne i øst undlod at komme dem til hjælp. De led nederlag og var derfor tvunget til at forlade deres hjemland. De drog vestpå og slog sig ned på stepperne nær det Kaspiske Hav. Vore dages kalmykker er deres efterkommere (se GER(1)).

Uvs Aimag kaldes også "Dalen med de store søer". I området ligger blandt andre Mongoliets største saltsø Uvs (3.550 km²) og Hiargas (1.360 km²). Landet gennemløbes af mere end 400 floder og vandløb. Der er mange mineraler i jorden for eksempel: Salt, naturlig soda, jern, kobber og molybdæn. Uvs Aimag er kendt for sine helbredende mineralkilder.

Landbrug er hovederhverv. Aimag'en har omkring 1.500.000 stykker husdyr. Man dyrker også jorden lidt. Industrien er af mellemstørrelse på en mongolsk skala.

©

HASLUND-CHRISTENSEN, Henning, Forskningsrejsende; f. 1896 i Kbhvn.; Løjtnant; deltog i Dr. C. Krebs' Eksp. til Urianhai 1923-26 og i Dr. Sven Hedins vidensk. Eksp. til Central Asien 1927-30; den britisk-indiske Regerings Repr. i Leh ved Forhandlingerne med centralasiatiske Myndigheder 1930-31; etnografisk Eksp. til Østmongoliet for Nationalmuseets Regning 1936-37; Leder af Det kgl. danske Geografiske Selskabs Eksp. til Central-Asien 1938-39.

HASLUND-CHRISTENSEN, Henning [1945]: *Mongoliet: Kvinde fra Efu-Khalkha Stammen*. pp: 51-52 i "Eventyrerne fortæller om usædvanlige Oplevelser paa usædvanlige steder", (redaktør): Knud Clauson-Kaas, * p (København: Gyldendal).

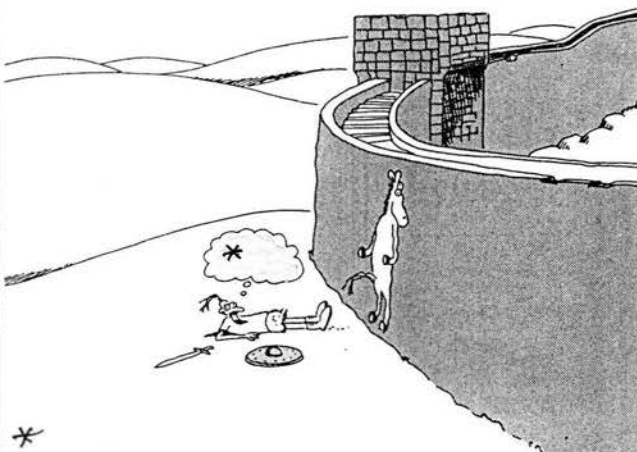

MONGOLIET: KVINDE FRA EFU-KHALKHA STAMMEN

DE mongolske Nomader bebor et Land-omraade, der er lige saa stort som de sammenlagte Arealer af Skandinavien, Storbritannien, Tyskland, Holland, Belgien, Frankrig, Spanien, Portugal og Italien. Dette nægtige Landomraade bebos af færre Mennesker end vort lille Kongerige.

Centralasiens Befolkning maa tidligere have været langt talrigere end nu; den var indordnet i Horder, der som oftest bekæmpede hinanden; men til Tider gjorde en sejrenøe Horde Udfald mod andre Dele af Verden for senere at opsuges i andre Folkeelementer og forsvinde som en selvstændig Enhed.

I det 12. og 13. Aarhundrede sluttede Centralasiens Stammer sig sammen under den mest geniale af alle deres Ledere, den berømte Genggis Khan, som rystede dem sammen til en Nation, der kom til at beherske det største af alle Historiens Riger. Mongo-

* Omkring år 200 før vor tidsregning nåede den første barbariske angriber den store kinesiske mur og forbavset mumler han: "Hvor kom DEN dog fra?" (Tegning: Gary Larson, "The Far Side Gallery 3", New York 1988:186).

lerne var dengang yderst haardføre Krigere, men de viste sig i Stand til at tilegne sig Vrangsiderne af de erobrede Folks Civilisation; og efter nogle faa Generationers »Herremandstilværelse« stod deres stolte Imperium for Fald.

Efter Dynastiets Fald søgte de slagne og spredte Rester af den engang saa stolte Mongolhorde tilbage til de barske Stepper, som deres Fædre havde forladt, og her sluttede de sig efterhaanden sammen i nye Enheder, som formerede sig i Stammer under Høvdinge af Genggis Khans Hus. Det er den Tids Stammeorganisation, der i Hovedsagen er raadende den Dag i Dag, og for de fleste Stammers vedkommende er deres nuværende Høvdinge stadig Ætlinge af Genggis Khans Hus.

Man har paa forskellig Maade søgt at gøre rede for de nuværende Mongolstammers Forbindelse med de navnkundige, centralasiatiske Horder, som Gang paa Gang har skrevet nogle af Historiens mest bloddrypende Kapitler.

Amerikanerne satte saaledes en storstilet antropometrisk Undersøgelse i Gang blandt Landets nuværende Befolkning. Resultaterne blev ikke tilfredsstillende, hvilket er forstaaeligt, naar man tager de store Raceblandinger i Betragtning, der nødvendigvis maa finde Sted i en saa gæsteventlig Befolkning, hvis mandlige Medlemmer lever paa stadig farende Fod.

De danske Mongol-Ekspeditioner forsøgte at belyse det interessante Spørgsmaal paa andre Maader. Ud fra den Betragtning, at i Mongoliet, ligesom andre Steder paa Jorden, var det Kvinderne som udgjorde den mest traditionsbundne Del af Befolkningen, begyndte vi at registrere de gamle Sagn, Sange og Melodier, som de havde lært fra deres Mødre, og som var deres Gave til den nye Generation. Dette Materiale viste sig at være af gammel Dato, og ved den senere Sammenligning af det indsamlede Materiale viste det sig ofte, at de samme Sagn, Sange og Melodier forekom hos forskellige Folkegrupper, som boede fjernt fra hinanden, og som havde været uden kulturel Kontakt i Mands Minde.

Forskellige Museer er i Besiddelse af de farvestraalende Dragter og pragtfulde Haarsmykker, som endnu benyttes i mange Dele af Mongoliet. Men man har været tilbøjelig til at overse, at Haarsmykkerne kun er en Del af den gifte Kvindes Frisure. Hver Stammes gifte Kvinder har sin ganske bestemte Haaropsætning, til hvilken der hører ganske bestemte Smykker. De er som Regel af Sølv, men kan være af Guld, og de er rigt dekorerede med Koraller, Turkiser, Perler og andre kostelige Stene. Smykkerne er som Regel Arvegods, og de mongolske Kvinder har bevaret de gamle Frisurer og Haarsmykker længe efter, at Mændene har adopteret russisk eller japansk Paaklædning, og efter at den sidste af deres farvestraalende Mongoldragter er slidt op og erstattet af Civilisationens graadystre Uniform.

Men nu er Civilisationen med sine lokkende »Goder« ved at sætte sit afgørende Præg paa Mongoliet, og Kvinderne i Grænseomraaderne er ved at ombytte deres gamle Arvesølv med Symaskiner, Radio og Gramofon. Og eftersom det er de gamle Haarsmykker, der betinger og holder sammen paa de gamle Frisurer, er disse nu ved at blive omdannet til en enkelt tjavset Fletning ned ad Ryggen.

Da de gamle Frisurer og Haarsmykker var af ældgammel Oprindelse, paabegyndte de danske Mongol-Ekspeditioner en Aftegning af de førstnævnte og en Indsamling af de sidste. Studiet af det saaledes indsamlede Materiale førte i mange Tilfælde til Bekræftelse af de Resultater, vi var kommet til ved Bearbejdnings af de gamle Sagn, Sange og Melodier.

Den her afbildede Kvindes Frisure og Haarsmykker kendetegner hende som hørende til Efu-Khalka-Stammen. Smykkerne, som nu findes i vort Nationalmuseum, var de eneste i Stammen, som ikke var blevet omsmeltede og udbyttede med Civilisationens Kræmmergods; og i Dag sidder samtlige gifte Kvinder af denne gamle og navnkundige Stamme og bøjer deres tjavsede Hoveder mod et billigt Radioapparat i forundret Lytten til den civiliserede Omverdens disharmoniske Larm.

HENNING HASLUND-CHRISTENSEN.

ORDOS-BRYLLUP I GRÆSLANDET

af Jia Laikuan, ansat ved Indre Mongolis Forlag
(kilde China Today, nov. 1992:49-51)

Den mongolske nationalitet har mange gamle skikke og ritualer. En af de mest tiltrækkende skikke er Ordos bryllupsceremonien, en enkelt elegant sag, som er blevet praktiseret på Ordos plateauet i det centrale Indre Mongoli i mere end 700 år. Bryllupsfesten varer i 2 døgn. Den er en munter blanding af gamle skikke, bare skæg og ballade. Fra start til slut er det en sag fuld af musik og morskab: Smukke folkesange, charmerende humoristisk poesi reciteret i den lokale vekselsangsstil, yndefuld danse, morskab og bløde vine.

[Red: Når der tales om vin i denne del af verden, tænkes der ikke på den europæiske vintype med 10%-12% alkohol, men på destilleret gæret hoppemælk til vodka, som holder en styrke omkring 40%].

BRUDEN HENTES

Brudgommen og hans følge skal hente bruden og bringe hende til det nye hjem. Følget består af et ældre familiemedlem med stor respekt og ceremonimesteren (som svarer til en forlover). Klædt i mongolsk dragt (*dell*) samles de i skumringen foran *ger*'en under *manihong* pælen (et symbol på held og lykke). Gommens gæster står parate for at sende ham af sted. På et bord dækkes op med de lokale lækkerbiskner: Ost, fløde, dybtstegte dejkager og vin. Nogle læderposer med mad står parate til at tage med på turen.

Brudgommen er klædt i mørkeblå *dell* med et gyldent silkeskærf om livet. Han har ridestøvler og en høj mongolsk hat. Han er udstyret med bue og pile, som

hænger på ryggen af ham. Han står ved siden af sin ganger og takker med buk sine gæster, fordi de er kommet for at se ham tage af sted. Forloveren stænker gæret hoppemælk på hestens hoved, og alle danner en halvcirkel omkring gommen for at synge en ældgammel sang, som man åbner et bryllup med:

"Vor bryllup, som vi har modtaget gennem generationer fra Chinggis Khans tid, er den glædestid i græslandet. Lad os spise masser af oksekød og lammekød og mælkeprodukter og nyde samværet for at fejre dette lykkelige tidspunkt. Du rødbrune ganger, dekoreret med smykker, vi stænker dig med den hellige mælkevin. Du unge brudgom, som står der under *manihong* pælen, vi håber, at du må få et let liv fuld af lykke."

Mens selskabet sender denne velsignelse, benytter gommen lejligheden til at gemme en lille hvid flaske fyldt med gæret hoppemælk under sadlen på forloverens hest. Det er en symbolsk gave til bruden, brudepigerne og svigerinderne.

BRUDEN SPILLER SVÆR AT FÅ

Natten er faldet på og stjernerne på himlen skinner for gommens følge. De sidder af deres heste foran brudens *ger* og forsøger at komme ind, men indgangen er blokeret med farvestrålende silkebånd. Brudens søstre vil ikke lade dem komme ind. På et tidspunkt vil forloveren tage sagen i egen hånd, for ikke at gommen skal tabe ansigt. Han træder frem og forklarer, at de er kommet for at hente bruden, men søstrene vil stadig nægte dem adgang. Både gommens gruppe og brudens familie begynder så en serie af vekselsange. Forloveren presser på med sit forehavende, søstrene giver ham hvasse svar, indtil en tilfredsstillende aftale er kommet i land. Den musikalske byttehandel går lidt i retning af:

Forloveren undrer sig over, om *gerdøren* er lukket for alle, som måtte komme på besøg. "Eller," synger han, "var det noget, I lige fandt på, da I så os komme? Kan I ikke lide at få gæster? Eller er det bare, fordi vi er kommet på det forkerte tidspunkt?" Søstrene svarer med munter uforsømmethed: "Lige fra tidernes morgen har søstre alle steder lukket døren på denne måde for frier og den kommende svigerfamilie medlemmer. Se på jer selv! Klædt på i fine klæder er I, så I kunne være på vej til gæsteri hos familie, men med bue og pile slynget over ryggen, kunne I være farlige jægere. Hvis I er på jagt efter vildt, så bare fortsæt. I vil finde det i bjergene og i de dybe skove mod nord. Men ved I selv

overhovedet, hvor I er på vej hen? Kender I navne på jeres egne slægtninge?" Det venlige humoristiske skænderi fortsætter. Forloveren spørger, søstrene svarer, indtil begge parter er tilfredse. Til sidst giver søstrene sig og gommen får lov at komme ind i ger'en. Festlighederne kan så begynde udenfor.

BRUDEN GRÆDER OVER AT SKULLE FORLADE SIT HJEM

Ved daggry næste morgen er forloveren og festens gæster stadig i højt humør, synger og fester omkring ger'en. Men inde i teltet er situationen mellem bruden og hendes veninder en helt anden. Kvinderne tager deres skærf af og binder dem sammen til et langt reb. Det stikker de igennem begge brudens ærmer og derefter igennem deres egne ærmer, indtil til hele gruppen er bundet tæt sammen i en lille kreds af venskab. De giver bruden et knus og hinanden også og trækker en afsked ud. Bruden siger farvel til dem med tårer i øjnene.

Mens solen stiger op, tørrer bruden sine tårer bort og træder uden for ger'en. Den ventende gom, stadig med bue og pile på ryggen, kan ikke længere tilbageholde et frydefuldt smil. Bruden er et smukt syn i sin rosa dell, høje ridestøvler, strålende dekoreret hovedtøj, som funkler i lyset fra den opgående sol.

Hun går over til sine forældre og bukker dybt for dem. Hendes mor og gæsterne begynder at synge en farvelsang:

"Den hvide hest galoperer over vor hjemegns grønne græsland. Den smukke pige klædt i livlige farver, forlader os nu for at gifte sig med en mand langt væk ..."
Under sangen hjalp søstrene bruden op på hendes hest. Langsomt red hun 3 gange i rundkreds om den ger, hun havde levet i, mens hun siger farvel til sine forældre, sine slægtninge og sit hjem. Gæsterne sidder så også op på deres heste, og hele bryllupsselskabet drager af sted mod gommens hjem.

På vejen til brudens nye hjem udfolder der sig masser af morskab, hvor venner og slægtninge rider om kap, jager hinanden eller leger på anden måde med skæg og ballade. En af brudens venner hugger pludselig i farten forloverens hat og smider den ned i græsset. Gommen bliver bedt om at sidde af hesten og samle den op. Mens han gør det, benytter brudens gæster og hendes familie muligheden for at galopere langt foran de andre. Gommens venner har også en venlig overraskelse til brudens gruppe - en "skovtur" med mad og drikke i græsset, før de når helt frem til gommens ger. Mens de sidder af deres heste og begynder at drikke vin, springer forloveren på sin hest igen og drøner bort for at komme først.

SPRINGE OVER BÅL

Ved ankomsten til brudens nye hjem rider gom og brud 3 gange omkring deres ger. Gommens gæster, som har ventet længe, bryder ud i en velkomstsang til bruden. Sangen ledsages af musik spillet på traditionelle instrumenter. Med musikken til baggrund går gommen og bruden over til *manihong* pælen for at deltage i den afsluttende del af bryllupsceremonien. Mens de holder i hver sin ende af en pisk, springer de sammen over hvert sit bål. Dette symboliserer deres kærlighed for hinanden og deres håb for en lykkelig og heldig fremtid sammen. Efter dette kommer forloveren med en sølvskål med dejligt duftende stegt lammekød, som han anbringer på hovedbordet og henvender sig til gæsterne med en sang. Gommen dukker op med en vinkrukke i hånden, bruden følger med bærende på en bakke med vinkopper. De fylder kopperne og skåler med gæsterne. De svarer ved at banke kopper, madskåle og spisepinde sammen i en larmende rytme. Nogle gæster springer endda op og bryder ud i dans til denne munter disharmoni. Festen fortsætter hele natten med sang og dans.

Ved morgengry næste morgen er gom og brud værter ved farvelmorgenmaden foran *gæsteger*'en. Atter skåler gom og brud med deres venner og slægtninge og synger en sang til afsked. Gæsterne drikker hver 3 kopper vin, siger farvel til det lykkelige par, svinger sig i sadlerne og galoperer ud over græslandet til deres hjem. ©

DRØMMEN OM EN BEDRE VERDEN

Kapitel IV B

af Henning Haslund-Christensen

Fra Klosterets Retning kom Grupper af Præster i værdigt Trav, og Solens Straaler glimrede og funkede i deres gyldne Kjortler og høje Filthjelme.

★ ★ ★

UNGDOMMEN har med Vold holdt igen paa deres fyrige Gangere for at lade de ædle og værdige indtage Pladserne under de to Baldakiner. Men nu giver de Hestene frie Tøjler, og det lyder som Trommehvirvler over Step-pen. Hestene vrinsker og pruster af Vildskab, og Rytterne hujer og raaber af Begejstring. De afskyder deres lange Pile mod den blaa Himmel og slaar hvinende Smeld med deres Piske. Pludseligt stopper de og „siddet af“ med elegante Hop nede ved Stavene, hvor de binder deres svedige og prustende Heste til de lange Læderreb.

De unge Mænd retter paa deres kotte Dragter og sætter sig paa Hug ved Baalpladsen, hvorfra de straks begynder at raabe dristige Ord til de lige overfor siddende Ungpiger.

★ ★ ★

PLUDELIG bliver der Stilhed, og alles Blik rettes mod Baalet, som Prioren er ved at antænde. Da Baalet staar i lys Lue, kommer en Flok Præster løbende med de slagtede Faar, som de kaster paa Ilden. Det braser og brager, Røgen blaftrer et Øjeblik som en sort Fane, men pludselig er det, som om den river sig løs fra Jorden, og forvandlet til en hvid Røgpille stiger den mod den blaa Himmel. Alle de forsamlede jubler og raaber af Begejstring, thi Zobelstlets gode Aander er kommet tilbage for at tilbyde Forsoning.

★ ★ ★

I de paafølgende Sportskampe deltog Repræsentanter for alle Stammerne Nord for Selenga, men dette Land er saa tyndt befolket, at hele Holdet bestod af mindre end to Hundrede Ryttere. I tre Dage gav Zobelstlet Ekko af Festens Larm, og da der paa den fjerde Dag atter faldt Stilhed over Landet, var to Hundrede Ryttere paa Vej ud over Vidderne med Budskab om, at nu var alle onde Magter fordrevet.

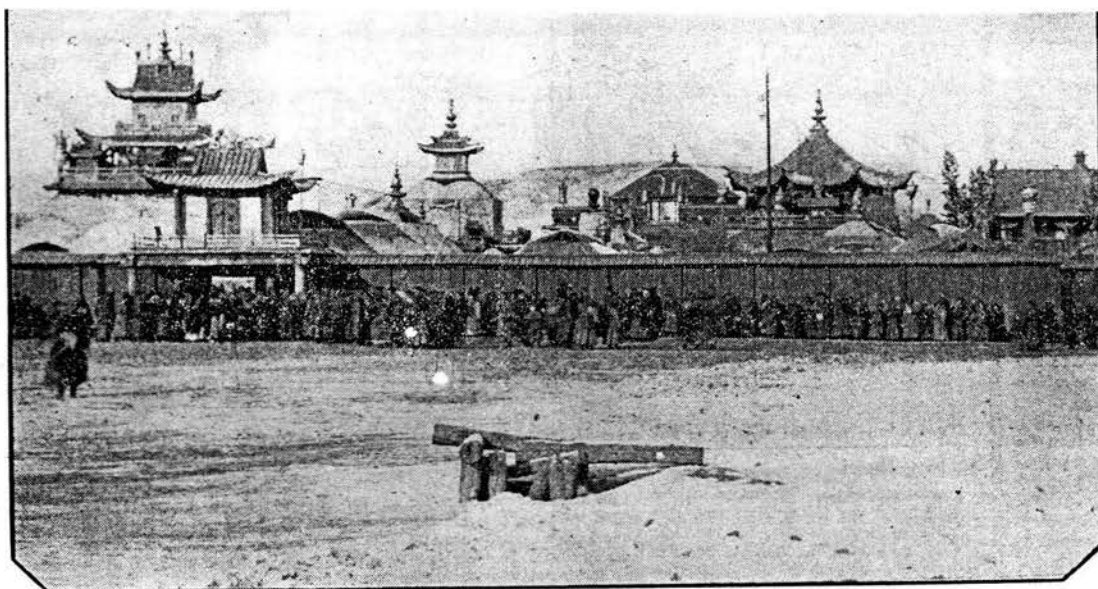
Eftertryk — ogsaa i Uddrag — forbudt.

LÆS I MORGEN:

**Hertug Larsson
og andre hvide Skæbner**

DRØMMEN OM EN BEDRE VERDEN

Kapitel V af Henning Haslund-Christensen

Indgangen til Templet i Urga.

Hertug Larsson og andre hvide Skæbner . . .

Et Hold unge Danskere er under Dr. Carl Krebs' Ledelse rykket ind paa Zobelsletten i Ydre-Mongoliet, hvor de har bygget sig deres egen Gaard, Iga-Gaarden, og startet et stortstillet Landbrug. Alt tegner lyst og lykkeligt for vore energiske og opfindsomme Landsmænd. Men til et stort Landbrug hører der ogsaa Maskiner, og de kan ikke købes uden Penge. For at skaffe dem blev der sendt en Deputation til Mongoliets berømteste Udlænding, Hertug Larsson — og denne Tur gav hele deres Tilværelse en ny og dramatisk Vending.

JULI og August var de mindst travle Maaneder paa den danske Farm paa Zobelsletten; Solen straaledede Uge efter Uge fra en skyfri Himmel, Altaibjergenes Smeltevand fossede i vor Flod, hvorfra det gennem de mange Irrigationskanaler gennemvædede vor Ager. Korn og Rodfrugter svulmede og skød i Vejret fra Dag til Dag, yvertunge Køer gassede sig langs Flodens engfrodige Skrænter, Faarene klatrede paa Bjergenes græsgrønne Sydskrænter, og vore udhvilede Heste havde genoptaget deres natlige Galopader over den store Steppe.

Alt og alle trivedes og formerede sig uden nogen som helst rønneskellig Hjælp, og vi saa den tilstundende Vinter i Møde med Fortrøstning. Alt var lykkedes under vore Hænder, og vi smedede videre paa vore store Planer. Tidspunktet var nu inde, da vi kunde tænke paa at anlægge Søsterfarme til Iga-gaarden, men for at tilvejebringe de nødvendige Maskiner var det nødvendigt at skaffe Kapital, da Maskinerne jo skulde hentes fra den civiliserede Omverden. Det gjaldt derfor om at finde Varer, som var saa værdifulde og let transportable, at det kunde betale sig at føre dem den lange Vej ned til Kinas Havnebyer.

★ ★ ★

I Skovene omkring Zobelsletten myldrede det af kostbare Pelsdyr, hvis Art og Kvalitet var saadan, at de vilde være sikre paa Toppriser paa Europas og Amerikas Pelsmarkeder. Der fandtes baade Bjørn, Ulv, Graaværk, Hermelin, Zobel, Maar og de fineste Blaa- og Korsræve. Vi var naturligvis utaalmodige efter at realisere saa mange som muligt af vore højtflyvende Planer saa hurtigt som muligt, men vi forstod, at med det Antal Pelsdyr, vi selv kunde nedlægge med vore egne Bøsser, vilde det tage adskillige Aar, inden den ønskede Kapital blev skrabet sammen. Det gjaldt derfor om at sætte en systematisk, organiseret Pelsværkindsamling i Gang, saaledes at samtlige Omegnens Jægere kom under vor Kontrol. Hvis vi kunde tilbyde dem Ammunition og Fælder samt alle de Produkter, som eftertragtedes af Vildmarkens Folk, vilde det maaske være muligt, men for at gennemføre dette nye Eventyr i tilstrækkelig stor Stil, var det nødvendigt, at vi fik fat i en kapitalstærk Partner. Det blev derfor besluttet, at to af os

skulde ride til „Guds Kloster“, som er Nordmongoliets Hovedstad, for at finde en Kapitalist.

* * *

EN vidunderlig Augustmorgen svømmede Birk og jeg vore Heste over Igafloeden for at tiltræde den lange Rejse. Vi red paa Farmens to bedste Heste og medførte — foruden vore Vaaben og Ammunition — kun vore lette Gedeskindssoveposer samt en Sæk med Rejseproviant. Efter at have gennemkrydset de omkringliggende Bjerge i tre Døgn, naaede vi ned paa de store Stepper, og efter 12 Døgn Ridt fik vi de utallige, forgyldte Tempeltage, som markerer Kernen i Mongolernes hellige By, i Sigte.

Ved Fremkomsten galoperede vi op til den lille, russiske Bydel, hvor det hurtigt lykkedes os at finde frem til den svenske „Hertug Larsson“s statslige Gaard. Larsson var paa den Tid den ældste og mest navnkundige af den lille Flok Europæere, som havde fundet et lykkeligt Eksil i denne afsides Del af Verden. Han var kommet til Mongoliet som ganske ung Mand i Slutningen af det forrige Aarhundrede for at uddele Bibler til Centralasiens Hedninger. Da han havde flakket rundt i et Par Aar, gik det imidlertid op for ham, at Biblerne stod i langt højere Værdi blandt Mongolerne, hvis man forlangte en Pris for dem, hvorfor han gik over til at udbytte de hellige Skrifter mod Heste og Kvæg. Efter yderligere et Antal Aar gik han helt over til at tiltuske sig Heste mod Galanterivarer og andet europæisk Kram, som udgjorde fordelagtige Betalingsmidler for de primitive Nomader.

Larsson var en udmærket Hestekender og i Besiddelse af et medfødt Håndtalent, og det førte til, at han erhvervede Monopol paa at levere mongolske Ponier til Østens mangfoldige Væddeløbsbaner og Poloklubber. Det omstrefjende Liv, han i saa mange Aar havde levet i Mongoliet, bevirkede, at han fik et Førsterangs Kendskab til

dette Land og dets Befolkning, og da Larsson var be-gejstret Skandinav, han ved flere Lejligheder blev i Stand til at yde Mongoliets levende Bud-dha personlige Tjenester, udnævntes han i 1913 af denne til mongolsk Hertug.

* * *

VED Tidspunktet for vor Ankomst til Guds Kloster stod Larssons Magt i Zenit, og vi ansaa ham for den naturlige Kompagnon i det planlagte Eventyr.

ret Underofficer paa en af den amerikanske China Fleets Torpedobaade. Nogle dristige Smuglerier havde forarsaget, at Kelly maatte forlade den amerikanske Flaade, men samtidig var han blevet i Besiddelse af en velspækket Tegnebog, hvorefter han nu kunde finansiere nye, dristige Eventyr. Med en „Flaade“, bestaaende af 5 kraftige Lastbiler, fragtede han nu billig Ammunition og Vaaben til alle Dele af Centralasien, hvor Uroligheder var under Opsejling. Hans Mandskab bestod af en halv Snæs Officerer fra Ruslands hvide Armé samt en besnærende Skønhed, som engang havde været Prima Ballerina i Shanghais største Natklub.

* * *

DET varede adskillige Dage, inden vi fik listet den ordknappe Bob Williams unge Livshistorie ud af ham.

Den slanke og distingverede Bobs Fader var en af New Yorks mest fremstaaende Advokater. Bob havde været Student ved Yaleuniversitetet, da Verdenskrigen brød ud, og han havde straks meldt sig som Frivillig ved en af de amerikanske Flyveskoler. Paa en lystig Orlov i New York havde han indgaaet Krigsbryllup med en Skønhedsdronning, som han havde forelsket sig heftigt i. Saa kom Ordren for hans Divisions Forflyttelse til en fjern Kyst og senere den Dages Permission, som gik forud for selve Starten til Krigsskuepladsen. Ved sin Ankomst til New York for at nyde disse kostbare Dage med sin Skønhedsdronning fandt han hende imidlertid i en andens Favn, hvorfor han drog sin Tjenesterevolver og skød dem begge. Vejen til den elek-

triske Stol laa nu klar for unge Bob, men takket være sin Advokatfader havde han opnaaet en kort Frist, som havde gjort det muligt for ham at undslippe til dette Sted, som laa saa fjernt fra de Myndigheder, der fordømte ham, at han kunde opbygge en ny Tilværelse.

Paa Flugten fra Amerika til Kina havde Bob truffet en hollandsk Frue, som havde ladet sig charmere i den Grad af Bobs Ungdom og Styrke, at hun var flygtet fra sin Mand og hele hollandske Tryghed for at dele hans uvisse Skæbne i den fremmede Vildmark. Bob havde gjort mangfoldige Forsøg paa at skabe en hæderlig Tilværelse for sig og sin Madelon, men alt var mislykkedes, og han var nu havnet i sin skrupelløse Landsmand Kellys Vold.

Saa var der Englænderen Attree, som engang havde været en nidkær Frelsesoldat, Franskmanden, som udnyttede sin tidligere Profession som Tryllekunstner med stort Udbytte blandt de naive Mongolhøvdinge, og et halvt Dusin andre, som rejste under falsk Pas og Nationalitet af uvisse, mystiske Grunde. Alle var de paa Udkik efter

„Tjans“, og alle forsøgte de at liste Grunden til vor Optimisme og Livsglæde ud af os, men vi vogtede os vel for at røbe, hvad vi vidste, for vi vilde nødtigt slippe denne Flok løs ind paa det Spor, der ledte til vor lykkelige Maanedal.

* * *

* * *

FOR at fordrive Ventetiden, medens Larsson overvejede de Planer, vi havde foreslaaet ham, red vi ud til den levende Buddhas Opholdssted, som har givet Byen dens Navn. Den dalevende, levende Buddha var den trettede Inkarnation af en Guddom, som indførtes til Mongoliet fra Tibet i Begyndelsen af det 16. Aarhundrede. Hans Palads var beliggende ved et skovklædt Bjerg, som kaldes „Guds Bjerg“. Hele Bjerget og alle dets Dyr er fredede, hvorfor det vrimler med Hjorte, Ulve, Bjørne og andre Vilddyr, som alle fodres saa rigeligt af Præster og Pilegrimme, at de har mistet baade deres Skyhed og deres Vildskab.

Den levende Buddhas Residens er en høj, hvid Bygning forsynet med et guldbelagt Tag og mangfoldige Spir og Minareter. Alt Træværk er belagt med højrodt Lak og Dørene bemalede med fantastiske Motiver af det lamaistiske Panteon.

Medens vi opholdt os i Tempelbyen, fandt der en Paladsrevolution Sted indenfor den mongolske Regerings Ramme. Det nyopdukkede ungmongolske Parti havde myrdet baade Krigs- og Justitsministeren og erstattet disse med Folk fra deres egne Rækker. Begge disse nye Ministre, som var født og opdraget i Sibirien, var villige Redskaber i de sovjetrussiske Propagandamyndigheders Hænder og fanatiske Modstandere af al anden udenlandsk Indflydelse end netop den sovjetrussiske.

Det lovede ikke godt for den lille Flok Udlændinge i Urga, og det angav den første lille Uvejrssky paa vore egne Fremtidsplaners ellers saa lyse Himmel.

* * *

DER var meget andet, der ligeledes tydede paa, at Sovjet forsøgte at drive Ungmongolerne til yderligere Aktion. Det bevirkede, at den ellers saa nølende Larsson nu traf en hastig Beslutning, og samme Dag fik vi vor Kontrakt undertegnet. Det blev i høj Grad til vor Fordel, thi under Indflydelse af Situationen var Larsson nu blevet ivrig efter at overføre saa meget som muligt af sine i Urga disponible Værdier til et Sted, der laa udenfor de griske Sovjetmyndigheders Rækkevidde. I de følgende Dage købte vi løs af alle de Varer, som der var Brug for paa Zobelstøtten, samt 11 russiske Vogne med dejlige Forspand.

Den følgende Nat blev de sidste Repræsentanter for det gamle Regime ryddet af Vejen, og hele Byen stod nu under Sovjettroppers Kontrol. Larsson, som havde været intim Ven med det gamle Regimes Ledere, stod nu pludselig berøvet al Indflydelse, og den ellers saa glade Stemning ved hans Bord var denne Dag dystert og ængstelig. De fleste af hans Gæster fra de foregaaende Dage havde forladt Urga i Ugens Løb, og den søde Madelon, Bob Williams Brud, sad opløst i fortvivlet Graad. Under Indflydelse af sovjetrussiske Raadgivere havde de nye Myndigheder erklæret al Import og Handel med Stryknin for et Regeringsmonopol, og de solgte nu denne af Mongolerne saa eftertragtede Vare med kæmpemæssig Avance. For at forhindre al Konkurrence var al privat Import og Handel med Stryknin blevet forbudt under Dødsstraf. Een af Kellys russiske Chauffører havde angivet sin Herre for Indsmugling af Stryknin i stor Stil, og da Kelly var

forsvundet i Nattens Løb, havde man i hans Sted arresteret Williams.

Paa vore Spørgsmaal om Bobs Skyld forsikrede Madelon, at han intet havde haft med det Foretagende at gøre, men hun var alligevel utrøstelig — til Trods for vore Forsikringer om, at selv Sovjet vilde frikende en Mand, som var falsk anklaget.

* * *

Vi besluttede os til at forlade Urga straks efter Mørkets Frembrud, og Larsson sendte sine paalideligste Mongoler ud for at sondere Terrænet. Hele Dagen lastede vi Pladete, Dunsatobak, Krudt, Bly og Baller med spraglet Bomuldstøj paa vore Vogne, og ind mellem disse uskyldige Handelsvarer gemte vi Læderposer med tunge mexicanske Sølvdollars. Endelig blev det Tussmørke, og de dybe Konkyliehorns Toner forkyndte, at nu forsamledes Munke og Præster i Guds By for at ofre til deres grumme Afguder.

Endelig stod vore Troikaer færdiglastede, og vi sad forsamlede ved Larssons Bord for at nyde en sidste Kop Te og lytte til den erfarne Mongolfarers sidste Formaninger. Gamle Larsson var nervøs, det var jo en stor Del af hans sammenskrabede Kapital, der stod paa Spil, men vi var unge og selvbevidste og sikre paa inden længe at være i herlig Galop ind i en Vildmark, hvor ingen politiske Agenter kunde naa os.

LÆS I MORGEN:

Mødet med „Den røde Tjeka“.

REJSER TIL MONGOLIET

Man kan for alvor begynde at mærke Mongoliets overgang til nye tider. De eventyrlystne og nysgerrige udlændinge har nu bedre muligheder for at komme til Mongoliet. Især i sommer månederne kan man møde udlændinge i Mongoliet. Mange af de turister, der kommer til landet, er ikke på luksusferie, men kommer udelukkende for at opleve befolkningen og landets natur. Hvis man har forventninger om en ferie på luksus hotel med swimmingpool, restaurationer med indbydende internationale retter og så videre, må man glemme rejsen til Mongoliet. Rejs da hellere andre steder hen end netop til Mongoliet. Hvis man er parat til en anderledes afslapning i det vilde natur, frisk luft og masser af solskin. Hvis man vil opleve det gæstfri og naturlige nomadefolk, så er det værd at overveje turen til Mongoliet.

I år er der således mange muligheder, man kan vælge imellem. Der er nemlig 4 rejsearrangører, der planlægger rejse til Mongoliet:

- * Jørgen Bitsch (telef: 86 35 60 95):
4. juli 1993 - 23. juli 1993 til Mongoliet via Peking.
- * Jørgen Bjerg (telef: 86 41 94 41) og Alt Rejser (telef: 33 12 20 30): juli 1993 via Moskva til Mongoliet.
- * Anita Garbers (telef: 31 75 88 74) og Dansk Vandrelaug: 3. juli 1993 - 25. juli 1993 via Peking til Mongoliet.
- * Bulgan Njama (telef: 38 33 21 06), i samarbejde med Globetrotter (telef: 45 93 08 00): 16. - 31. august 1993 via Peking (5 dage) til Mongoliet.

BLANDT GÆSTFRI NOMADER

Af Anita Garbers

I juli 1992 rejste en gruppe på 7 forventningsfulde danskere på en 3 ugers ferie til Mongoliet. Turen blev arrangeret som et samarbejde mellem Mongolsk Dansk Selskab og Dansk Vandrelaug. Rejsen foregik med fly via Peking (Beijing), hvor vi havde et døgnsoophold før den videre færd til Ulan Bator (Ulaanbaatar). Tiden blev udnyttet til en tur ud til Minggravene, en vandring på Den store Mur, besøg på en porcelænsfabrik samt lidt aftenshopping i gadeboderne, og enkelte nåede desuden at deltage i gymnastikken på fortovet næste morgen.

Efter en god nattesøvn, hvor sjælen indhentede kroppen, var vi parate til endnu en rejsedag.

Det regnede, da vi ankom til Ulan Bator - en regn, som virkede mild og dejlig kølig efter tørken i Danmark og Pekings hede sol. Vore mongolske værter Tungalag Njama og Tsog, hendes mand og kommende rejseleder på turen, tog imod os med Dannebrogflag og undskyldte meget det dårlige vejr. Snart efter kørte vi med bus ind til byen og blev indkvarteret privat i 3 forskellige lejligheder stillet til rådighed af medlemmer af Mongolsk Dansk Selskab.

Trods nogen afstand mellem lejlighederne fungerede ordningen fint, der var telefon, så man kunne ringe besked, og alle måltider blev der sørget for med kyndig hånd af Tungalag og Tuya, som skulle være vores lille madmor på vandreturen.

Rejseprogrammet var sådan, at vi først skulle være et par dage i hovedstaden, derefter til Khara Khorum for at se Erdene Dzu templet og overvære Naadam. Så en 8-10 dages vandring i bjergene langs Orkhon floden og endnu et par dage i Ulan Bator før vi med tog kørte til Peking.

De første par dage var det overskyet og regnvejr, som gjorde, at byen virkede grå og trist og folketom - undtagen ved stoppestederne, hvor man trængtes for at komme med bussen. Dagene blev brugt til museumsbesøg og indkøb samt lidt sightseeing, og om aftenene nåede vi restaurantbesøg og en fejende flot cirkusforestilling til ære for Djenghis Khan (Chinggis Khan).

Den morgen, vi skulle have kørt med bus til Khara Khorum, piskede regnen ned, og vi udsatte afrejsen til den følgende morgen. Da regnede det også. Men nu måtte vi afsted, og det viste sig heldigvis, at vi i løbet af et par timer kørte ud af det dårlige vejr.

Og så begyndte landskabet at præsentere sig: De smukke endeløse grønne vidder, som jeg holder så meget af, og de blødt rundede bjerge. Større og mindre flokke af køer, får og heste græssede frit eller stod på vejen. Et utal af rovfugle, traner og småfugle så vi.

Hist og her - som støvbolde i en mægtig græsmark - dukkede gerernes hvide kupler op, som regel med ridehestene tøjret udenfor, og folk i aktivitet. Et sted, vi stoppede for at fotografere en rytter med sin lange stanglasso, kunne vi høre (og se) nogle drenge, som red rundt om området ved geren og sang for hestene for at gøre dem rede til den forestående Naadam. Det lød betagende.

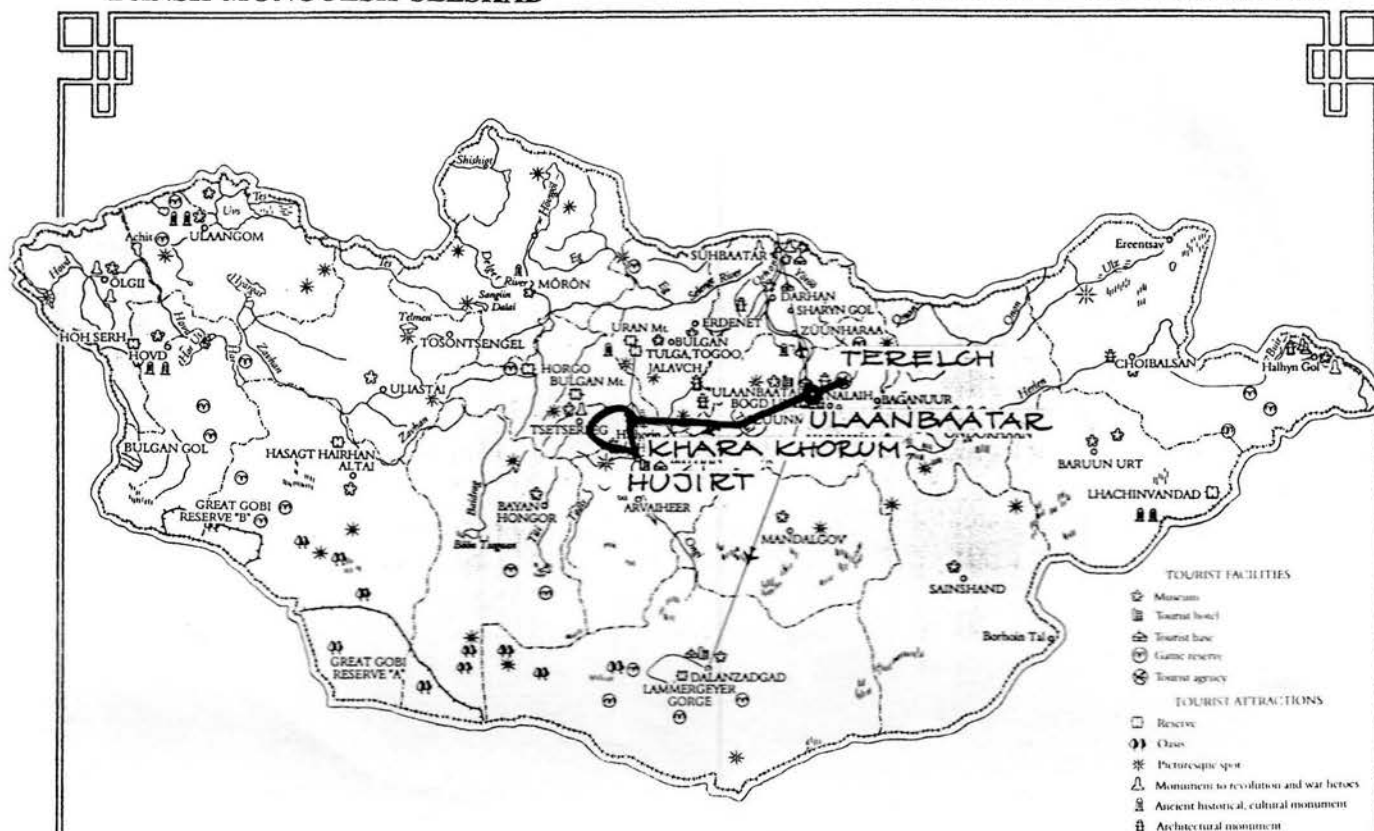
Ellers blev den lange køretur afbrudt af frokostpause, bezinpåfyldning, fotostop samt et besøg hos en tilfældig lokal familie, hvor der blev indkøbt - den for mongolerne uundværlige drik - airagh, gæret hoppe-mælk. En forbløffende og utrolig gæstfrihed: Vi - en totalt ukendt flok turister - kommer uventet anstigende, bliver som en selvfølge budt inden for og beværtet med det bedste geren formår: airagh og ost. Og hele familien finder sig fredsommeligt i at blive fotograferet fra alle vinkler, med og uden blitz! Det er den rene folklore, så hele dagens filmration er ved at blive opbrugt.

Først på aftenen nåede vi frem til Orkhon Guest House og indkvarteredes i et par hyggelige gerer ved flodbredden.

Klosteret Erdene Dzu blev bygget i 1586 af materialerne fra det tidligere riges hovedstad Khara Khorum. Under kommunismens udrensninger af den buddhistiske lamaisme og dens institutioner forfaldt det store klosteranlæg, hvor engang tusindvis af lamaer og munke gjorde tjeneste. Men i dag er der kommet fornyet liv i de få tilbageblevne og restaurerede templer. Et betragteligt antal turister kommer herud, og det spores i "fotoproceduren". Fotografering inde i templet forbudt, men en tilladelse kan opnås mod betaling: 2 min. for 10\$.

Om eftermiddagen drog vi til fods op i bjergene på den anden side af floden for at prøve landskabet og os selv af. En byge fejede hen over os og gav med sine sorte skyer nogle flotte lysvirkninger på den høje himmel. Men snart tittede solen frem igen, og vi nød naturen på nært hold: stendynger (oboer) og kludetræer, hvor man kunne ønske sig lykke på færd, kendte og ukendte blomster, som groede i græsset på de stejle bakkeskråninger, og som gav anledning til kærkomne puste-pauser. Og øverst oppe, både på første top, men især fra den næste en betagende udsigt over floddalen, det flade forland og til begge sider de delvis skovklædte grønne bjerge. - Vi blev ivrige efter at komme af sted.

De næste dage var det Naadam - Mongoliets nationale fest- og helligdage, hvor alle mødes og kan overvære kappetriden om at have den hurtigste hest og at være bedst til brydning. Mange mænd og børn havde

travlt med at klargøre hestene til væddeløbene, de skulle også pyntes. Overalt hørtes en blød lyd af prusten og vrinsken. Aldrig før har vi set så mange heste på én gang.

Endelig kunne lamaerne indlede Naadam med en kort ceremoni. Snart var tilskuerpladserne fyldt med folk i deres fineste tøj - de, der sad højt til hest, havde det bedste overblik. Ord kan ikke beskrive dette skue, det skal ses! Filmrationen overskrides, og til sidst bestemmer man sig for at nyde også uden linsen, men det er svært. Mange af mongolerne tror, at vi er konkurrenter til de lokale "kanonfotografer". De forventer at få det færdige portræt udleveret med det samme, og sprogfærdighederne slår desværre ikke til, så vi må nøjes med skuffende at ryste på hovedet, slå beklagende ud med armene eller i enkelte tilfælde få navn og adresse fældet ned på en lap papir og love at sende resultatet.

Solen brænder ned fra en blå himmel, de rejste telte med siddepladser giver dejlig skygge, der købes mad og drikke fra små boder i skure eller på lastbiler, der spilles forskellige spil, mest af voksne, og en computer! med en larmende generator trak en nysgerrig flok til sig. Men vi udgjorde en næsten lige så stor attraktion, især den første dag, som de eneste udlændinge. Og over det hele kredsede de sorte glenter utrætteligt.

En lokal guide var blevet hyret til at lede vandreturen, som nu skulle begynde. Planen var at køre ud til startstedet med bussen og så gå tilbage. Vi fik pakket

vores grej og opdagede lidt overraskede, at en lille flok mongoler sad med deres bagage i bussen.

Det viste sig hurtigt, at vores rejsegruppe nu var blevet dobbelt så stor, for før havde vi en chauffør, en rejseleder, en kokkepige og en assistent med fra Ulan Bator og nu desuden en guide, en guide-assistent, en "kokekone" med søn og en mand, som dog kun skulle med til næste by.

Vi havde lært, hvordan vi skulle pakke og tøjre bagagen, så den blev liggende under kørslen, men nu kom der jo lidt mere, som skulle staves af vejen og så selvfølgelig lidt flere madvarer. Vejret var fint og humøret højt, da vi drog af sted med støvet hvirvlende efter bussen. I Hujirt måtte vi ud, mens bussen tankede benzin, og vi beså imens tourist-camp'en. Tilfældet ville, at en gruppe danskere boede dér, og vi udvekslede rejseoplevelser før vi drog videre.

Frokostpausen blev holdt hos noget af guidens familie, som boede i en sidedal. Her fandt vi en gæstfrihed som tidligere beskrevet og mændene foranstaltede en demonstrationsindfangning af heste for os. Hos en anden familie hentede vi den sidste del af vor rejseproviant, et levende får, som blev tøjret bagest i bussen.

Efter en flot tur i floddalen nåede vi frem til vort startsted for vandringen: Det store vandfald. Netop som vi havde rejst teltene brød en voldsom, men kortvarig, tordenskylle løs. Aftenturen til slutten med vandfaldet foregik i det bøde lys fra den synkende sol.

Om natten fik vi "besøg" af nogle nysgerrige, ikke helt ædru ryttere, som lod hestene trampe ind mellem teltene. I mørket kunne bardunerne ikke ses, men hestene snublede heldigvis ikke.

Vandreturen langs Orkhon floden foregik med let oppakning, idet bussen fulgte ruten ad vejen og kørte med alt det tunge udstyr. Vi behøvede kun at bære dagens fornødenheder: lidt mad, regntøj, solhat, fotoudstyr og lignende. Til trods for at landskabet umiddelbart ser ensartet ud fra vejen, var hver vandredag meget forskellig. Terrænet var let, så længe vi gik i åbent land. Der var bare fast jord, græs og blomster. Men i skoven var det anderledes. Her er jo ingen stier, træerne "står i vejen", det vrimler med distraherende smukke blomster og myriader af irriterende insekter. Nogle steder kunne den flade floddal være ret sumpet, og lavabælterne er vanskelige at forcere.

Vi fik træning i at krydse vandløb af forskellig dybde, tabte pusten op ad bakkerne, som altid var højere og stejlere end først antaget, og lærte, at solen ikke var til at spøge med, solbeskyttelse er absolut nødvendig.

Når vi om aftenen så, hvordan maden blev tilberedt over bålet og fik den serveret, følte vi os som sommerens heldigste turister. Et uventet plus var det at opdage, at området også bød på spor fra oldtidens folk i form af stengrave, rester af tempelanlæg og helleristninger. Desværre var der ikke tid til et nøjere studium. Trætte i fødderne og fulde af indtryk kom vi tilbage til Orkhon Guest House og Khara Khorum. En lille rundtur i byen gav os et indblik i den varemangel, som sætter sit præg på de få butikker. Det virkede forstemmende på os. Om aftenen blev der holdt en afskedsfest for hele rejsehølet, og med udveksling af taler og gaver sagde vi tak for turen og samværet til de af vore rejsefæller, som ikke skulle med videre.

Desværre viste det sig, at den sidste del af vort turprogram måtte udgå, da vi ikke kunne købe mere benzin. Så den ekstratur til Gobiørkenen, som vi havde glædet os meget til, måtte indskrænkes til et ophold i et sandflugtsområde, sparsomt bevokset med hårdføre buske og planter i sandklitterne og med pile- og birkekrat i de fugtige lavninger. Her så vi harer og spor efter hjorte eller gazeller.

På turen tilbage blev vi igen lidt flere i bussen, da husdyrbestanden forøgedes med endnu et får. Chaufføren havde under vandreturen indkøbt et får og en ged, der skulle med til Ulan Bator som tilskud til familiens ration af kød. Desuden fik et stout ægtepar kørelejlighed med bussen. De medførte megen og tung bagage svøbt i sække. Noget af det afsløredes at være dunke og junger med airagh, som stod og gærede og med mellemrum leverede små hvidlige strømme hen ad midtergangen.

Det var dejligt at komme "hjem" til lejlighederne igen. Samtidig gik det op for os, at nu var tiden knap. Så næste dag besøgte vi Ghandan templet, så byen med nye øjne, for nu skinnede solen over Ulan Bator, og vi kunne selv finde rundt, gå på indkøb, på museum, på posthuset og så videre. Det var kendte gader.

Den sidste dag fik vi overraskende mulighed for en udflugt med bussen til Terelch, et yndet turiststed, også for mongolerne selv. Vi badede dog ikke i flodens klare vand, men gik forbi tourist-camp'en og kiggede nysgerigt på turisterne i restauranten, glade over at vores måde at rejse på var anderledes.

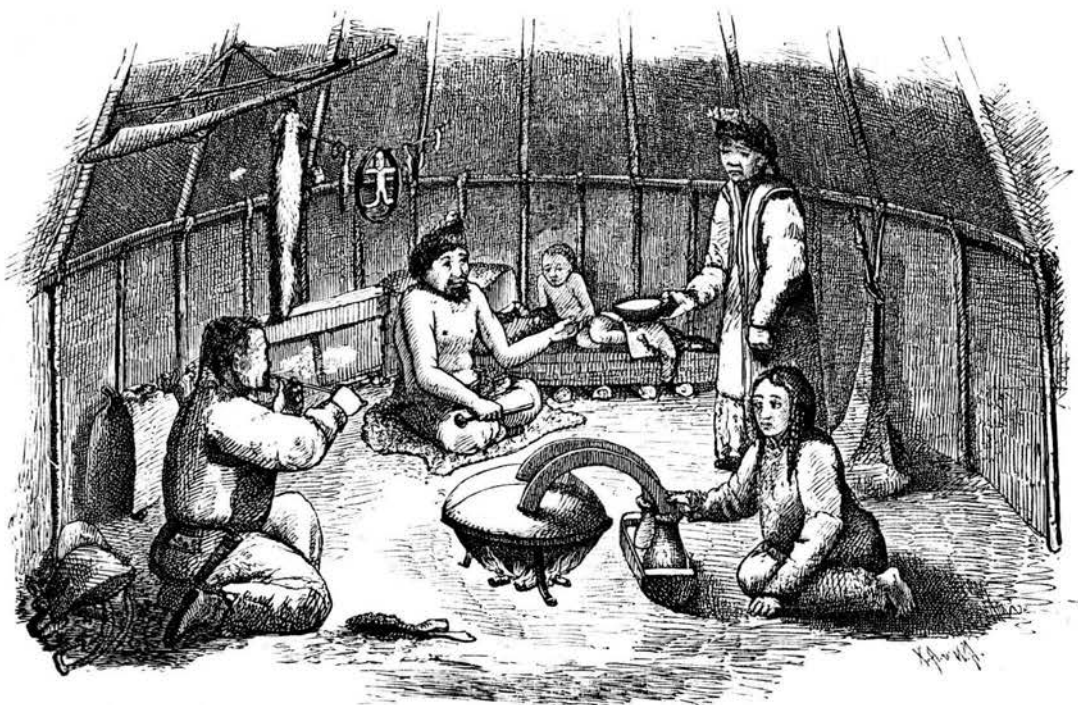
Afskedens stund kom. Vi skulle pakke og med toget. Det er svært at sige farvel til sine venner, og jeg tror, vi alle følte, at stærke bånd var blevet knyttet på tværs af nationalitet og sprogrænser i den tid, vi havde rejst tæt sammen. Vi i den danske gruppe har lært meget om vores hjælpere og værter, om mongolerne, deres verden og hverdag, og vi har fået en forståelse for de problemer, som de skal tackle fremover. Vi vil spændt følge med i udviklingen og ønske dem held og lykke.

Togturen Ulan Bator-Peking varer over et døgn. Landskabet skifter næsten umærkeligt fra de grønne vidder med spredte gerer og småbyer langs banen til den flade øde sandørken, som også er imponerende. Vandringen gennem toget til spisevognen var kærkomne afbrydelser, men ellers brugte vi tiden til at fordøje nogle af indtrykkene fra Mongoliet. Om natten ved grænsen til Kina skiftes alle togets boggiere ud, da sporvidden ikke er ens i de to lande.

Næste morgen kunne vi se, hvordan kinesisk flid forvandler stepperne til landbrugsarealer med frodigrønne marker og små lerklinede landsbyer. Jo længere ind i Kina vi kom, jo tættere lå landsbyerne og overalt sås folk i arbejde: med markerne, med byggeri og anlæg, med handel. Men turen er lang. Forsinkelse gjorde, at vi blev lidt utålmodige til sidst. Vi måtte indstille os på at resten af dagen og aftenen gik med at vente.

Det betød, at vi kun fik en dag til Pekings herligheder, og for at nå det hele mødtes vi kl. 6.15 til morgentur til Himlens Tempel, derefter byvandring, hvor man undrer sig over cyklens mangfoldige muligheder for transport af hvad som helst. En improviseret morgenmad, shopping, Den himmelske Freds Plads, Den forbudte By, flere indkøb, Peking opera - dejligt at hvile benene, som hævede af varmen og anstrengelserne, og et velfortjent lækkert aftenmåltid med store øller satte punktum for en travl dag og en god ferie.

Flyturen tilbage gik lige så glat som udrejsen, men nu var vi alle utålmodige efter at komme hjem, og nogle begyndte at tænke på hverdagen, som ventede næste morgen. ☺

Inneres einer altajischen Jurte nach einer Zeichnung von Paul Iwatschew.

MONGOLERNES LIVGIVENDE DRİK

Det var en varm sensommerdag. Gambo havde redet det meste af dagen og havde endnu et par dages ridt før han ville nå frem til sin kusines bryllup. Tusmørket var ved at indfinde sig. Han var standset nær en ger, hvorfra der steg røg op, for at lade sig se. Han havde glemt at tage lygter med, så han ville ikke rejse videre i mørke. Dels kunne han jo ramte ind i en kofanger eller noget andet hestligt, dels ville han måske blive stoppet af Djengistiet og få en bøde. Det var for sent at begynde at lede efter et andet sted, så han måtte tage chancen og pænt vente til han blev opdaget. Da han var godt gennemblødt af den silende regn, kom konen ud for at hente noget brænde, som lå tørt gemt under et gammelt skind. Hun inviterede ham straks med ind i den varme ger.

Gambo blev anbragt på den hvide gæstefilt og hans våde klæder blev hængt til tørre. Teltherren tænder sin pibe og venter spændt på, at der kommer lidt liv i gæsten. Teltkonen rækker ham en skålfuld nybrygget gæret fårehjerne, som teltdatteren er i fuld sving med at fremstille over bålet midt i teltet.

Det er vigtigt, når man lavet gæret fårehjerne, at man bruger det rigtig udgangsmateriale. Man går ud i vildniset og opsporer en enlig gammel vædder, som har trukket sig tilbage for at tænke over livet. Den er på en måde blevet spirituel. Det er netop denne kvalitet man udnytter, når man brygger vin på den.

Når den er slået ihjel. I den proces er det vigtigt ikke at beskadige dens hoved. Bringes den i hel tilstand tilbage til lejren, hvor vædderen flås og hovedet skræbes rent til knoglen udvendigt. Det er vigtigt, at begge horn bliver siddende intakte tilbage. Hovedet lægges med bunden i vejret, og der hældes lidt gæret hoppe-mælk ind gennem rygsøjlehullet. Der går nu en gæring i gang. Der skal foretages hovedrystninger morgen, middag og aften, for at få ryster tingene ordentlig på plads i vædderen. Efter 3 dage sættes det gærede vædderhoved over ilden. Man har dog først udboret hornene, hvis spids anbringes i små beholdere eller flasker. Når den gærede hjernemasse koger, vil det spirituelle del fordampe først og stige op i hornene. Da disse rækker langt væk fra bålet varme, vil de spirituelle dampe fortættes til en stærk drik, som opsamles i de 2 beholdere (se tegning).

Det skal være en utrolig sund drik, som ikke giver tømmermænd, da der tilføres hjerneceller i stedet for at de bliver ødelagt, som ved indtagelse af almindelig alkohol. Denne nærende drik, som virkelig sætter liv i kludene (derfor indtages den i så lidt påklædt tilstand som de moralske forhold tillader, kalder mongolerne for *simuk*. På grund af dens sjældenhed bliver den kun meget sjældent serveret for turister, som alligevel ikke vil værdsætte de livsbevarende kvaliteter, denne drik er udstyret med.

EN TUR GENNEM GOBI-ØRKENEN

af Bulgan Njama

Sommeren 1992 rejste en gruppe danske rådgivere til Mongoliet med det formål at undersøge energisituationen i Mongoliet. Specifikt skulle der foretages en undersøgelse af mulighederne for implementering af vindmøller som et led af DANIDAS midlertidige overgangsbistand til Mongoliet. Energiforsyningen i Mongoliet er meget kritisk.

De fleste af de 21 arbejdsdage i Mongoliet blev brugt til rejser i Gobi-ørken. Gruppen blev ledsaget af lokale ingeniører og andre eksperter fra Energiministeriet i Ulaanbaatar. Jeg var i den danske gruppe, skønt jeg hverken er ekspert i vindmøller eller dansker. Jeg havde dog en anden vigtig funktion for gruppens arbejde, nemlig kendskab til sprog og kultur.

Med opgaverne fra DANIDA i bagagen fløj vi fra København over Beijing til Ulaanbaatar. Jeg var som sagt langt fra ekspert i vindmøller, og de mange tekniske udtryk, som de andre talte om, sagde mig ikke noget. Jeg var derfor noget spændt på arbejdsfordelingen i gruppen og arbejdsrytmen.

Men under alle omstændigheder det følte betrygende med kolleger, som havde stor erfaring på området. Fra første dag efter ankomsten til Beijing var arbejdet igang. Min opgave var at lave en mindre undersøgelse af Gobi-befolkningens energiforbrug- og behov, deres holdning til alternative energikilder, deres almene sociale og uddannelsesmæssige baggrund samt infrastrukturelle forhold. Desuden fungerede jeg naturligvis som tolk og kulturformidler for de andre.

Efter to dages arbejdsophold i Ulaanbaatar, drog gruppen ud på landevejene afsted mod Gobis endeløse steppelandskab. Efter en kort tur på asfaltveje, køres der kun på almindelige jordveje. Rystelser og hoppeture, der kan minde om vogne fra forlystelsessteder, hører med til rejsen. Det er ganske underholdende i nogle timer. Men efter nogle dage bliver det knap så morsomt at sidde i samme stilling under konstant rystelse.

Den endeløse og storslåede natur, der skifter former og farver, giver en så dejlig afslapning i sindet, at det er ikke til at beskrive. Vi kørte i flere biler og skiftede ind imellem selskab, således at vi kunne snakke om vort arbejde, udveksle meninger om vedvarende energier og meget andet. Der blev hurtigt skabt et godt, socialt klima mellem alle under turen.

En typisk arbejdsdag bestod i at ankomme sent på aftenen til et *somoncenter* (kommunecenter). Det var altid enten lige før eller efter, de har slukket deres generator. Den er som regel tændt til ved 22/23-tiden.

Når det er mørkt i et *somoncenter*, så er det rigtig mørkt! Man kan ikke engang se sig selv. Så der kunne opstå situationer, hvor folk i grupper stødte på hinanden og fik en ordentlig forskrækkelse. Det var meget morsomt - bagefter. Generatorerne blev så i reglen tændt på grund af vores ankomst og igen slukket når vi havde børstet tænder og vasket os lidt.

Vand er selvfølgelig et problem i Gobi. Der er eftersigende meget vand under jorden, men drikkevandet og vaskevandet bliver ofte hentet fra brønde langt fra *somoncentrene*, ofte 3-10 km. Enkelte steder hentes vandet fra brønde, der ligger i selve *somon* centret. Vandkvaliteten siges ikke at være så god, også på grund af det store indhold af soda. Mange steder adskilles drikkevand fra vaskevand.

Brøndene er ofte el/diesel drevne, fordi vandet skal pumpes fra ca. 80-120 meters dybde. Det kræver dieselolie, som efterhånden er et stort problem i hele Mongoliet. Så også vi måtte være påpasselige med vores vandforbrug, på samme måde som den lokale befolkning. På Gobis stepper findes brønde både til mennesker og dyr. De fleste af disse brønde fungerer mekanisk ved håndkraft. Nogle få, der fungerer ved dielsel eller vindkraft, er ude af funktion på grund af mangel på enten dieselolie eller reservedele.

Vedligeholdelsen af sådanne brønde, der ligger spredt i Gobi's store steppelandskab, er et stort problem. Hyrderne flytter året rundt efter græsgange. Der er derfor ikke en bestemt ejer, der holder øje med brøndene.

I de små "bag"-centre (et sogn vil jeg kalde efter dansk målestok) er der ganske vist få beboere året rundt. Men der behov for dieselolie eller reservedele for ikke at nævne en fagmand, hvis det skulle gå galt med mekanikken.

Efter en behagelig nattesøvn på de små, nyligt privatiserede hoteller i *somoncentrene*, begyndte næste dag med vort egentlige arbejde. Vi havde i hvert sted møder med myndighederne, besøgte el- og kraftværket og den meteorologiske station. Endvidere besøgte vi de små virksomheder, hvis sådanne fandtes, og tilfældige familier med henblik på interviews.

Efter nogle timers ophold var vi igen på landevejene. Efter ca. 150-200 km. kørsel ventede et nyt arbejdsophold i et *SOMONcenter*, og hen på aftenen gik det videre til de slukkede generatorer, tandbørstning og nattesøvn.

I den rytme kørte vi ca. 3000 km. og besøgte ialt 15-16 byer i 3 Gobi aimag'er, henholdsvis Dundgobi, Omnogobi og Dornogobi aimag. Gobi befolkningen er berømt i Mongoliet for at være gæstfri, hjælpsomme og for at være en befolkning med god karakter og stærk vilje. Det har måske noget at gøre med naturbetingelserne. Størstedelen af befolkningen består af unge og børn som andre steder i Mongoliet. *Somon*centrenes indbyggertal indbyggertal svinger mellem 500-2500 personer. Men indbyggertallene i centrene stiger op til 30% i efteråret på grund af de børn, der har haft deres sommerferie hos forældrene ude på stepperne.

Vores rejse foregik lige under parlamentsvalget og mange forvekslede os derfor med journalister. Børnene samlede straks nysgerrigt omkring alle disse meget høje mennesker, som så lidt anderledes ud, end de var vant til.

Det overraskede os, at Gobi's befolkning i almindelighed er veluddannede og velinformerede. Mange af de familier, vi besøgte, var udstyret med de mest nødvendige elektriske husholdningsudstyr fra kogeplader til TV, vaskemaskiner, med mere. Befolkningen kan udover mongolsk TV, se programmer fra Hong-Kong og Rusland. Det mongolske program er naturligvis klar favorit, fordi det forstås af alle.

Lige meget i hvilken familie man kommer til, overraskes man over den rene og enkle stil. De har ikke så mange ting, men kun de mest nødvendige ting, i pæne og ordentlige omgivelser.

Mange, især ældre familier - ikke-hyrder - i *somon*centre har husdyr, som de selv kan slagte eller sælge, hvilket giver et rimeligt supplement til husholdningen. Mange foretrækker dog at lade dyrene passe af f.eks. ældre slægtninge, der bor uden for *somon* centrene.

Den alvorlige mangel på energi, mærker man meget tydeligt især i *somon* centrene, hvor alle nu skal tilrettelægge deres livsrytme efter elforsyningen. De fleste steder har man i sommer månederne indført rationering, således at der er el 2-3 timer om morgenen inden folk går på arbejde og 5 timer om aftenen, inden de går i seng. Det betyder, at alle går i seng på næsten i samme tid. Det kan være nogle sorte aftener, når forsyningen har svigtet.

Det betyder så også, at køleskabene står slukkede, og bevaring af kød og mælk er umulig. Så der bliver spist mere tærkød i stedet for frisk kød. Køleskabene, der ellers bliver næsten kun brugt om sommeren, står nu og fylder pladser.

De lokale el-værkers forsyning har hidtil været styret af *aimag*centre, men siden sommeren skal de selv stå for forsyningen. *Somon* centrene får en slags selvstændig økonomisk og administrativ selvstyre.

Mange chefer i *somon*administration begyndte at have konstante hovedpiner på grund af den allerede tomme kasse og vinteren venter lige om hjørnet. El- og kraftværkerne giver større og større underskud på grund af de alt for lave el-priser.

Mange familier bruger kul, tørret dyremøg og lidt træ til opvarmning og madlavning, da de fleste bor i *ger*'er. I sommer månederne flytter de fleste familier deres brændeovn ud i et lille skur, der er placeret lige i nærheden af *ger*'en. Så man undgår varmen og madlugten.

De offentlige bygninger, sygehuset, børneinstitutioner, skolen og boliger bliver opvarmet af kraftværket med kul, der transporteres fra en kulmine i Sydgobi *aimag*. Kullet er ifølge eksperterne af en meget høj kvalitet, der kan sammenlignes med sydafrikanske kul. Ifølge direktøren for minen er der planer om at indgå et joint venture med udenlandske selskaber om udvinding og videreforarbejdning af kullet til andre materialer.

Sommeren, som ikke har været særlig god i Gobi, giver problemer for de lokale landbrugskompanier og de private hyrder. Især i de sydlige områder har det ikke regnet i flere måneder, hvilket tvinger hyrderne at flytte længere og længere væk efter græsgange i andre *aimag* områder. Det kunne også mærkes af os, der sad bag bilens ruder og så de afkræftede kameler, heste og andre dyr jo længere vi kom sydpå.

Et sted, vi besøgte, var de da også på grund af tørken igang med forberedelsen af en regnfest. I den anledning var der arrangeret forskellige ceremonier og sportsaktiviteter. Lama-munkerne indledte festen ved at bede de højere magter om regn, tror jeg nok. Hestevæddeløb var dagens højdepunkt. Men vi måtte afsted, da vi havde andre mål at nå den dag.

Nogle sydlige *somon*, der grænser op til Kina, er begyndt at åbne handelsveje med Kina. De kan nu rejse frit frem og tilbage. Det vil ifølge den lokale befolkning give større muligheder for opblomstring af private foretagender. Men mange er stadig usikre ved tanken om etablering af små fremstillingsvirksomheder ikke mindst på grund af den dårlige elektricitetsforsyning.

Gobi's stærke sol giver gode betingelser for dyrkning af grøntsager, hvis der er rigeligt med vand. Nogle få steder dyrkes derfor grøntsager.

Bulgan *somon*, der ligger i Omnogobi *aimag*, dyrker grøntsager på 20 hektar jord. Der dyrkes forskellige slags grøntsager lige fra kartofler, gulerødder, hvidløg og grøntsager, som var ukendte for gruppen. Der bliver også dyrket en masse meloner. Bulgan *somon* får vand i kilder fra bjergene til kunstvanding. I den *somon* er der placeret et forskningsinstitut for husdyr i Gobi området, hvilket betyder, at der er mange veluddannede

unge forskere i centret. Her avles de særlige sorte geder, hvorfra man fremstiller kashmere uld. *Somon*'en arbejder i øjeblikket med etablering af et joint venture med et italiensk firma med henblik på bearbejdning af ulden.

En anden interessant ting ved at rejse i Gobi er selvfølgelig alle de vilde dyr, man ser undervejs. Antilopper, bjerggeder og de mange vilde heste, der sprang rundt i små og større flokke. Det er efter sigende en anden vildhest end *przwalski*-hesten. Men jeg fandt aldrig ud af hvilken slags hest, det var. Den har et relativt større hoved, og alle er i en støvet gul farve.

Gobis natur er spændende og flot på sin egen måde. Det er et flot syn at se de helt specielle, ofte enkeltstående træer i steppelandskabet. Det giver et ganske særlig naturbillede.

I Gobi kan man køre lange strækninger, uden at se et eneste menneske. Så dukker der nogle ensomtstående, hvide *ger* op. Så nogle kameller, der har mistet pelsen i sommervarmen. Det gør på den ene side disse dyr så elendigt grimme at se på, men på den anden side gør det også dem skægge.

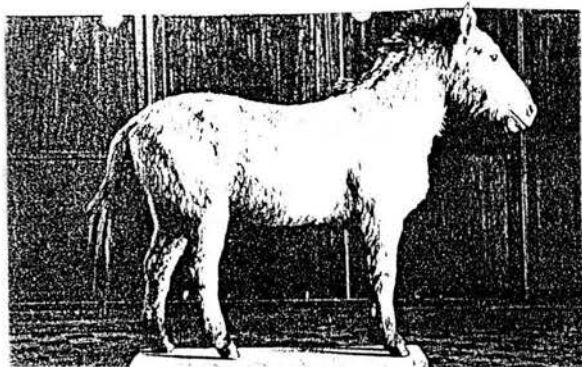
Stepperne fortsætter i det uendelige, og langt ude i horisonten dukker lige pludseligt til vores forbauselse en kæmpe sø op - eller er det et hav? Der er aldrig så meget vand i Gobi, som det ser ud til. Det er naturligvis et fatamorgana, siger vor chauffør, som har kørt de 3000 km for os.

De kinesiske år og deres tegn

31.1. 1900 - 18.2. 1901	<i>metal-rotte</i>	20.2. 1920 - 7.2. 1921	<i>metal-abe</i>	5.2. 1943 - 24.1. 1944	<i>vand-ged</i>
19.2. 1901 - 7.2. 1902	<i>metal-bøffel</i>	8.2. 1921 - 27.1. 1922	<i>metal-hane</i>	25.1. 1944 - 12.2. 1945	<i>træ-abe</i>
8.2. 1902 - 28.1. 1903	<i>vand-tiger</i>	28.1. 1922 - 15.2. 1923	<i>vand-hund</i>	13.2. 1945 - 1.2. 1946	<i>træ-hane</i>
29.1. 1903 - 15.2. 1904	<i>vand-hare</i>	16.2. 1923 - 4.2. 1924	<i>vand-svin</i>	2.2. 1946 - 21.1. 1947	<i>ild-hund</i>
16.2. 1904 - 3.2. 1905	<i>træ-drage</i>	5.2. 1924 - 23.1. 1925	<i>træ-rotte</i>	22.1. 1947 - 9.2. 1948	<i>ild-svin</i>
4.2. 1905 - 24.1. 1906	<i>træ-slange</i>	24.1. 1925 - 12.2. 1926	<i>træ-bøffel</i>	10.2. 1948 - 28.1. 1949	<i>jord-rotte</i>
25.1. 1906 - 12.2. 1907	<i>ild-hest</i>	13.2. 1926 - 1.2. 1927	<i>ild-tiger</i>	29.1. 1949 - 16.2. 1950	<i>jord-bøffel</i>
13.2. 1907 - 1.2. 1908	<i>ild-ged</i>	2.2. 1927 - 22.1. 1928	<i>ild-hare</i>	17.2. 1950 - 5.2. 1951	<i>metal-tiger</i>
2.2. 1908 - 21.1. 1909	<i>jord-abe</i>	23.1. 1928 - 9.2. 1929	<i>jord-drage</i>	6.2. 1951 - 26.1. 1952	<i>metal-hare</i>
22.1. 1909 - 9.2. 1910	<i>jord-hane</i>	10.2. 1929 - 29.1. 1930	<i>jord-slange</i>	27.1. 1952 - 13.2. 1953	<i>vand-drage</i>
10.2. 1910 - 29.1. 1911	<i>metal-hund</i>	30.1. 1930 - 16.2. 1931	<i>metal-hest</i>	14.2. 1953 - 2.2. 1954	<i>vand-slange</i>
30.1. 1911 - 17.2. 1912	<i>metal-svin</i>	17.2. 1931 - 5.2. 1932	<i>metal-ged</i>	3.2. 1954 - 23.1. 1955	<i>træ-hest</i>
18.2. 1912 - 5.2. 1913	<i>vand-rotte</i>	6.2. 1932 - 25.1. 1933	<i>vand-abe</i>	24.1. 1955 - 11.2. 1956	<i>træ-ged</i>
6.2. 1913 - 25.1. 1914	<i>vand-bøffel</i>	26.1. 1933 - 13.2. 1934	<i>vand-hane</i>	12.2. 1956 - 30.1. 1957	<i>ild-abe</i>
26.1. 1914 - 13.2. 1915	<i>træ-tiger</i>	14.2. 1934 - 3.2. 1935	<i>træ-hund</i>	31.1. 1957 - 17.2. 1958	<i>ild-hane</i>
14.2. 1915 - 2.2. 1916	<i>træ-hare</i>	4.2. 1935 - 23.1. 1936	<i>træ-svin</i>	18.2. 1958 - 7.2. 1959	<i>jord-hund</i>
3.2. 1916 - 22.1. 1917	<i>ild-drage</i>	24.1. 1936 - 10.2. 1937	<i>ild-rotte</i>	8.2. 1959 - 27.1. 1960	<i>jord-svin</i>
23.1. 1917 - 10.2. 1918	<i>ild-slange</i>	11.2. 1937 - 30.1. 1938	<i>ild-bøffel</i>	28.1. 1960 - 14.2. 1961	<i>metal-rotte</i>
11.2. 1918 - 31.1. 1919	<i>jord-hest</i>	31.1. 1938 - 18.2. 1939	<i>jord-tiger</i>	15.2. 1961 - 4.2. 1962	<i>metal-bøffel</i>
1.2. 1919 - 29.2. 1920	<i>jord-ged</i>	19.2. 1939 - 7.2. 1940	<i>jord-hare</i>	5.2. 1962 - 24.1. 1963	<i>vand-tiger</i>
		8.2. 1940 - 26.1. 1941	<i>metal-drage</i>	25.1. 1963 - 12.2. 1964	<i>vand-hare</i>
		27.1. 1941 - 14.2. 1942	<i>metal-slange</i>	13.2. 1964 - 1.2. 1965	<i>træ-drage</i>
		15.2. 1942 - 4.2. 1943	<i>vand-hest</i>	2.2. 1965 - 20.1. 1966	<i>træ-slange</i>
				21.1. 1966 - 8.2. 1967	<i>ild-hest</i>
				9.2. 1967 - 29.1. 1968	<i>ild-ged</i>
				30.1. 1968 - 16.2. 1969	<i>jord-abe</i>
				17.2. 1969 - 5.2. 1970	<i>jord-hane</i>
				6.2. 1970 - 26.1. 1971	<i>metal-hund</i>
				27.1. 1971 - 14.2. 1972	<i>metal-svin</i>
				15.2. 1972 - 2.2. 1973	<i>vand-rotte</i>
				3.2. 1973 - 22.1. 1974	<i>vand-bøffel</i>
				23.1. 1974 - 10.2. 1975	<i>træ-tiger</i>
				11.2. 1975 - 30.1. 1976	<i>træ-hare</i>
				31.1. 1976 - 17.2. 1977	<i>ild-drage</i>
				18.2. 1977 - 6.2. 1978	<i>ild-slange</i>
				7.2. 1978 - 27.1. 1979	<i>jord-hest</i>
				28.1. 1979 - 15.2. 1980	<i>jord-ged</i>
				16.2. 1980 - 4.2. 1981	<i>metal-abe</i>
				5.2. 1981 - 24.1. 1982	<i>metal-hane</i>
				25.1. 1982 - 12.2. 1983	<i>vand-hund</i>
				13.2. 1983 - 1.2. 1984	<i>vand-svin</i>
				2.2. 1984 - 19.2. 1985	<i>træ-rotte</i>
				20.2. 1985 - 8.2. 1986	<i>træ-bøffel</i>
				9.2. 1986 - 28.1. 1987	<i>ild-tiger</i>
				29.1. 1987 - 16.2. 1988	<i>ild-hare</i>
				17.2. 1988 - 5.2. 1989	<i>jord-drage</i>
				6.2. 1989 - 26.1. 1990	<i>jord-slange</i>
				27.1. 1990 - 14.2. 1991	<i>metal-hest</i>
				15.2. 1991 - 3.2. 1992	<i>metal-ged</i>
				4.2. 1992 - 22.1. 1993	<i>vand-abe</i>
				23.1. 1993 - 9.2. 1994	<i>vand-hane</i>
				10.2. 1994 - 30.1. 1995	<i>træ-hund</i>
				31.1. 1995 - 18.2. 1996	<i>træ-svin</i>
				19.2. 1996 - 6.2. 1997	<i>ild-rotte</i>
				7.2. 1997 - 27.1. 1998	<i>ild-bøffel</i>
				28.1. 1998 - 15.2. 1999	<i>jord-tiger</i>
				16.2. 1999 - 6.2. 2000	<i>jord-hare</i>

DEN FØRSTE VILDHEST I SANKT PETERSBURG

af Gudrun Lefmann

I GER(5):4-5 fortalte jeg lidt om Den Mongolske Vildhest - Przewalskihesten - og om forsøget på at gensætte en flok vildheste i Mongoliet.

UNØJAGTIGE KILDER

Mine kilder var ikke helt præcise. Det har et efterfølgende litteraturstudium vist. Derfor har jeg i dette nummer, som en slags rettelsesblad, valgt at give en kort redegørelse for fremkomsten af det første eksemplar af vildhesten og dens introduktion til naturvidenskaben.

Przewalskihesten blev beskrevet første gang af konservator M. Poliakov, og ikke af oberst Nicolai Przewalski, som almindeligt antaget. Det skete i "Izvestia" januar 1881 og i "Proceedings of the Imperial Russian Geographical Society" 1881:1-20, i-ii. Artiklen vakte en vis opsigt. Den oversattes snart efter til engelsk af E. Delmer Morgan og bragtes samme år under titlen "Supposed new species of Horse from Central Asia", i "The Annals and Magazine of Natural History, including Zoology, Botany, and Geology", serie 5, 8:16-26.

PÅ JAGT EFTER VILDE KAMELER

I slutningen af 1870'erne var en jagtexpedition med M. Tihonov som leder rejst ud fra Zaisan, Østkasakstan, for at finde vilde kameler i de centralasiatiske ørkenområder. Undervejs fik de øje på et hidtil ukendt hovdyr. Ukendt, i hvert fald for naturvidenskaben. Det var en vildhest, måske den vildhest, kirgiserne kalder "Surtakeh", og som dr. Brehms har nævnt i "Zoologische Garten" (1876:340). Man nedlagde et dyr, 3 år gammelt, beredte hud og kranium og bragte det som gave til oberst Przewalski, som på det tidspunkt var i Zaisan.

VILDHESTEN KOMMER TIL SANKT PETERSBURG

Da Przewalski vendte tilbage til Sankt Petersburg, overdrog han gaven til "Det Kejserslige Videnskabernes Akademis Zoologiske Museum i Sankt Petersburg". Den blev indleveret under betegnelsen: "Tarpan". Den euro-

pæiske vildhest, tarpan'en, har levet i Østeuropa helt op til århundredskiftet (1900).

POLIAKOV'S UNDERSØGELSER

Konservator M. Poliakov kom til at arbejde med skindet. Han foretog sammenlignende undersøgelser med andet tilgængeligt materiale, blandt andet Burchell's zebra, tamæsel og kianger (halvæsel), som Przewalski tidligere havde haft med hjem fra Nordtibet, med kulaner (halvæsel) fra generalerne Poltoratzky og Perofsky's indsamlinger i Østungariet, henholdsvis steppen mellem Aralsøen og Det Kaspiske Hav, og det asiatiske vildæsel, hjembragt af M. Radde fra det nordlige Gobi-område.

Det var først efter grundige undersøgelser, som blandt andet omfattede målinger på kranier, tænder og hove, foruden minutøs inspektion af huden, at Poliakov turde fastslå, at der virkelig var tale om en hest, og ikke et æsel eller halvæsel, som man til at begynde med troede. Det var med forsigtighed han udtalte sig. Man skal altid være forsigtig med nye opdagelser. Sæt de ikke holder stik, når materialet kontrolleres!

Ny var hesteracen imidlertid ikke. Den var snarere resterne af en race, som en gang havde været talrig og udbredt, men formentlig kun kendt af lokalbefolkningen. Ny var den derimod for det naturvidenskabelige miljø og for resten af verden.

OPKALDES EFTER DONATOR

Poliakov navngav den "ny" hest ifølge god skik efter donatoren. Den fik det videnskabelige, latinske navn: *Equus przewalskii* (*Equus przewalskii* Poliakov).

Huden blev udstoppet og opstillet i det zoologiske museum i Sankt Petersburg, hvor det formodentlig stadig befinder sig.

PRZEWALSKI EFTERSØGES

Oberst Przewalski (1839-1888) har beskrevet sine rejser i en bog, der er set angivet som "From Saissan through Chami to the upper Reaches of Hoang-Ho", (in Russian), Sct. Petersburg 1883. Der garanteres imidlertid ikke for titlens korrekthed. Erfaringsmæssigt er mange litteraturreferencer, især de som måtte stamme fra vanskeligt tilgængelige sprog, meget ufuldstændige, eventuelt helt misvisende. Przewalski's bog er bestilt gennem Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek, som nu eftersøger den i udlandet. Skulle nogle af GERS læsere kende bogen eller blot have den stående på sin reol, hører jeg gerne herom. ☺

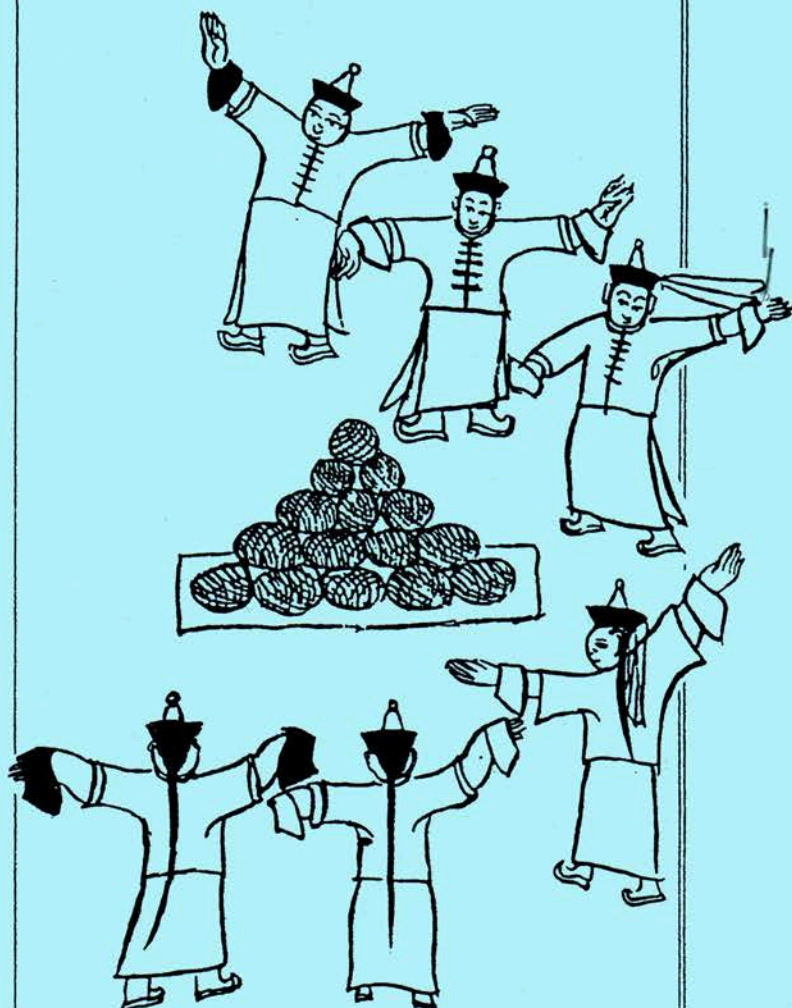
Billedtekst: Przewalskihesten på zoologisk museum i Sankt Petersburg. Det drejer sig om det eksemplar, Przewalski fik huden og kraniet af, da han var i Zaisan i slutningen af 1870'erne, og som var årsag til opdagelsen af denne hesterace. (Kilde: S. Bökönyi (1974): *The Przewalsky Horse*. (London: Scouvenir Press) - oversat fra ungarnsk af L. Halápy.

INDHOLD

FORSIDEN	2
PRAKTISKE OPLYSNINGER	2
GAMMELT MONGOLSK SAGN OM SOLEN	3
Ts. Billig:	4
LYDEN FRA BUESTRENGERN	
Dorjamjilin Tod:	8
STALINISMENS TORTUR & UDRENSNING	
ER MONGOLERNE VED AT FORSVINDE?	9
HVEM ER HVEM I MONGOLIET	10
BESØG FRA MONGOLIET	12
NABOFORENINGER	14
Ts. Batzorig:	15
UVS AIMAG	
Henning Haslund-Christensen:	16
MONGOLIET: KVINDE FRA EFU-KHALKHA STAMMEN	
Jia Laikuan:	18
ORDOS-BRYLLUP I GRÆSLANDET	
Henning Haslund-Christensen:	20
DRØMMEN OM EN BEDRE VERDEN - IVB & V	
Hertug Larsson og andre hvide skæbner	
REJSER TIL MONGOLIET	23
Anita Garbers:	24
BLANDT GÆSTFRI NOMADER	
MONGOLERNES LIVGIVENDE DRIK	27
Bulgan Njama:	28
EN TUR GENNEM GOBI-ØRKENEN	
DE KINESISKE ÅR OG DERES TEGN	30
Gudrun Lefmann:	31
DEN FØRSTE VILDHEST I SANKT PETERSBURG	

Til salg

Vi har modtaget meget få eksemplarer af bogen "This is Mongolia" - en lille bog på 146 sider, der giver en overskuelig information om landets klima, naturliv, befolkningen, økonomi og uddannelse, og så videre. Pris: 30,00 kroner. Desuden har vi få stykker af mongolske postkort-mappe. Der 16 postkort i en mappe. Pris: 20,00 kroner pr. mappe. Interesserede kan henvende sig på telf: 38 33 21 06.

ISSN Nr: 0905-9504
